

BUITEN

12^e JAARGANG N°. 31.

ZATERDAG 3 AUGUSTUS 1918.

Foto C. Steenberg

BROUWERSGRACHT BIJ DE HEERENGRACHT TE AMSTERDAM.

HET VIERDE HUIS VAN LINKS OP DEZE AFBEELDING — MET EEN GEVEL UIT HET BEGIN DER 18DE EEUW, WAARVAN VOORAL DE EIGENAARDIGE KLAUWSTUKKEN IN DE GEDAANTE VAN DOLFIJNEN OPVALLEN, DOCH DIE, HOEZEER EENVOUDIG, TOCH BIJDRAAGT TOT DE SCHILDERACHTIGHEID VAN HET STADSGEZICHT — IS AANGEKOCHT DOOR DE VEREENIGING „HENDRICK DE KEYSER”.

BUITEN

Geïllustreerd Weekblad
aan het Buitenleven gewijd

Redacteur: Mr. A. LOOSJES.

INHOUD:

BROUWERSGRACHT BIJ DE HEERENGRACHT TE AMSTERDAM, ILLUSTRATIE	BLZ. 361
DE STERRENHEMEL IN AUGUSTUS, DOOR A. A. N.	„ 362
DOLLY MICKLEHAM, DOOR ANTHONY HOPE (13)	BLZ. 363
DE SCHERMERPOORT TE ALKMAAR, DOOR MR. A. LOOSJES, GEÏLLUSTREERD.	BLZ. 364—365
SEVILLA, DE ROOS VAN ANDALUSIË, DOOR G. WIJGMANS, GEÏLLUSTREERD.	BLZ. 366—371
UIT HET ZIELEVEN DER DIEREN, DOOR G. DE GRAAF. BLZ. 368	
HET DRAAIORGEL, DOOR E. VAN LIDTH DE JEUDE	„ 369
WILDE DIEREN DIE IK GEKEND HEB, DOOR E. THOMPSON SETON (31)	„ 370
DE TOREN VAN RANSDORP, ILLUSTRATIE	„ 372
EEN NIEUWE RING VAN POLYCRATES, DOOR G.	„ 372

L. S.

In vertrouwen dat de oorlogstoestand in afzienbaren tijd een einde zou nemen, zijn wij tot heden niet overgegaan tot de noodzakelijke verhooging van den abonnementsprijs van dit blad.

Thans is langer uitstel voor ons echter onmogelijk en moeten wij den prijs brengen op fl. 10.—, fr. p. p. fl. 11.10, Buitenland fl. 13.90, ingaande met het tweede halfjaar, dat aldus fl. 5.— (resp. fl. 5.55 en fl. 6.95) zal kosten. (Slechts fl. 1.10 meer).

Wij zijn overtuigd dat onze abonné's tegen deze noodgedwongen prijsverhoging geen bezwaar zullen maken en wel in aanmerking willen nemen, dat zij tot onze schade veel te lang werd uitgesteld. Buitendien is deze kleine verhoging nog lang niet in verhouding tot onze meerdere kosten. Wij vermelden daartoe slechts dat het papier 6 maal zoo veel kost als vóór den oorlog en het drukken, brocheeren en de clichés 2½ maal, om over de overige meerdere kosten maar te zwijgen.

De uitgevers,
SCHELTEMA & HOLKEMA's BOEKHANDEL.

DE STERRENHEMEL IN AUGUSTUS.

HET volgende overzicht geeft den stand der sterrebeelden voor 19.5 sterretijd, d.i. omstreeks 10 uur middelbaren tijd of 11 uur zomertijd. Men zie het Augustuskaartje in de N. R. Ct., dat voor 19 uur sterretijd geldt.

Zenith: Draak, Lier, Zwaan;

Noorden: Groote en kleine Beer, Giraffe, kleine Leeuw, Lynx, Wagenman;

Noordoosten: Cassiopeia, Cepheus, Perseus;

Oosten: Andromeda, Driehoek, Hagedis, Pegasus, Ram, Visschen;

Zuidoosten: Kleine Paard, Waterman, Zwaan;

Zuiden: Arend, Dolfijn, Pijl, Schild van Sobieski, Schutter, Slang, Steenbok, Vos;

Zuidwesten: Schorpioen, Slangendrager;

Westen: Boötes, Hercules, Hoofdhaar van Berenice, Jachthonden, Kroon, Maagd, Slang, Weegschaal;

Noordwesten: Groote Beer, Draak.

De *Melkweg* loopt te 10 uur (11 uur zomertijd) in een prachtige boog van het Noord-Noordoosten naar het Zuid-Zuidwesten. De Zwaan met de heldere ovale lichtplek staat in top, en ook de sterrebeelden Arend en Schutter, waarin de Melkwegstroom zich langzamerhand vertakt en verdeelt, staan vrij hoog aan den hemel.

Algolminima zijn waar te nemen: den 10^{en} Augustus te 13 uur (d.i. dus 20 Augustus 2 uur v.m. zomertijd) en den 22^{en} te 10 uur (11 uur zomertijd).

Mira Ceti is nu aan den ochtendhemel zichtbaar. Als dit nummer verschijnt, zal de ster al wel de vijfde grootte bereikt hebben en dus, ofschoon zij nog lang staat, gemakkelijk in een binocle zichtbaar zijn.

R Coronae borealis wordt nog steeds iets helderder: de lichtwisseling, is althans bij afwezigheid van maanlicht, in een goeden binocle gemakkelijk te volgen.

Nova Aquilae is na haar snelle daling tot de grootte 3.8 (28 Juni) schommelingen gaan vertoonen, die vermoedelijk wel geruimen tijd zullen aanhouden. Maar de algemeene daling blijft toch bestaan, en het is niet onmogelijk, dat, als dit nummer verschijnt, de Nova, waarover zooveel te doen is geweest, al nauwelijks meer met het bloote oog gezien kan worden. In den binocle zal men haar in elk geval voorloopig nog kunnen vervolgen.

Het *Morgen-Zodiakaallicht* is soms in het laatst van Augustus al wel te zien, en wel eenige uren voor zonsopkomst in het Oosten. Dit jaar hindert de Maan, die den 28^{en} Augustus in Laatste Kwartier staat.

Den *Gegenschein* zoekte men in de eerste helft van deze maand in den Steenbok, omstreeks 1 September in den Waterman; in de tweede helft van Augustus hindert de Maan, die den 22^{en} vol is.

De *tijdsvereffening* neemt deze maand af: de zon is 1 Augustus zes minuten bij een klok die middelbaren tijd aanwijst achter, maar haalt haar tegen het einde der maand in.

Augustusnachten zijn vermaard om de *vallende sterren* (Perseiden) die vooral omstreeks 11 Aug. een paar dagen lang soms in grooten getale optreden. Het is pas 14 Augustus Eerste Kwartier en de Maan zal dus het genoegen van hen, die in zoete nachten graag naar de verschietende sterren zitten te kijken, niet bederven.

Zooals men weet zijn de Perseiden te beschouwen als afval van de derde komeet van het jaar 1862, een vrij heldere komeet, die een staart van 15° lengte heeft vertoond.

De zwerm is buitengewoon lang werkzaam, want al vóór half Juli vertoonen zich Perseiden; het *straalpunt* ligt dan in Cassiopeia, maar het schuift aldoor naar het Oosten op, en is ten tijde van de grootste werkzaamheid van den zwerm ten Noorden van α Persei te vinden.

Mercurius is in het begin van Augustus avondster, maar zal ondanks een grootste elongatie van 27° wel niet te zien zijn: daarvoor is de stand der ekliptika aan den avondhemel te ongunstig. De planeet gaat maar een groot uur na de zon onder.

Venus is als morgenster beter zichtbaar dan in den vóórzomer. Half Augustus komt de planeet ruim twee uur vóór de zon op.

Mars blijft tot het eind van het jaar als avondster zichtbaar, maar aldoor in zeer ongunstige omstandigheden. De planeet gaat ongeveer twee uur na de zon onder, maar is vrij zwak geworden en het zal vermoedelijk niet zoo heel gemakkelijk zijn, haar te vinden.

Jupiter komt aan den ochtendhemel in zicht. Den 27^{en} Juli is de planeet in samenstand met Venus geweest. Wie dezer dagen gelegenheid heeft, verzuime niet, om in de vroege morgenuren een blik te slaan op den Oostelijken hemel, waarmede een mooie constellatie kan zien: in den morgen van 3 Augustus staat Venus 7 graden ten Oosten van Jupiter en de smalle maansikkel staat er tusschen in.

Saturnus is niet waarneembaar.

DE DOLFIJN EN HET KLEINE PAARD.

Van deze kleine en vrij onbeduidende sterrebeelden is niet veel te zeggen. Zij worden beide reeds in de *Almagest* genoemd: $\Delta\epsilon\lambda\phi\iota\varsigma$ en Ἰππου προτομή .

Het is niet bekend welke mythe aanleiding is geweest, om den Dolfijn aan den hemel te plaatsen. Is het de zoon van Poseidon en Amphitrite? Of de dolfijn, die den dichter Arion het leven redde, toen hij op reis naar zijn vaderland Lesbos in zee sprong uit vrees voor de schepelingen, die hem zijn kostbaarheden wilden ontrooven? De kleine ruitvormige groep van sterren der derde tot vierde grootte $\alpha\beta\gamma\delta$ is ten Oosten van den Pijl gemakkelijk te herkennen. Men zie het kaartje in N°. 27 van dezen jaargang. De ster γ , die in het linker hoekpunt van de ruit staat, heeft op 11" afstand een begeleider van de grootte 5, die er een mooie dubbelster mede vormt, waarvan alweer door vele waarnemers de kleuren geroemd worden. Het paar vertoont zoo goed als geen verandering.

De sterren α en β (α staat rechts van γ) hebben aan een gril van den astronoom Piazzì — die den 1^{en} Januari 1801 de nieuwe eeuw inluidde door de vermaarde ontdekking van de eerste planetoïde, *Ceres* — de zonderlinge namen *Svalocin* en *Rolonev* te danken. Menigeen, zegt Oudemans in „de Sterrenhemel” heeft zich in etymologische bespiegelingen verdiept om de afleiding dezer namen te vinden; zij zijn echter niets anders dan een omzetting van *Nicolaus Venator*, den gelatiniseerden naam van Piazzì's assistent Nicolò Cacciatore.

Het *Kleine Paard* heet in het latijn *Equuleus*, in het Duitsch *das Füllen*. De Grieksche naam in de *Almagest* beteekent eigenlijk *vorste deel, borstbeeld van een paard*, en inderdaad vertoonen de oude atlanten enkel een paardekop en -hals. Het groote Paard (Pegasus) wordt trouwens ook maar voor de helft afgebeeld. Beide paarden staan omgekeerd aan den hemel, met de kruin naar de Zuidpool. Op onze kaart van de vorige maand zou het kleine Paard even buiten den linker rand vallen, schuins links onder den Dolfijn. Het kleine sterrebeeld telt geen heldere sterren, en maar vijf stuks van de grootten vier tot vijf. Een er van, δ , is een merkwaardige dubbelster: het paar bestaat uit twee even heldere sterren, die in 5 jaar en 8 maanden langs elkaar heen en weer schommelen. Dit is de kortste omloopstijd, dien men bij visueele dubbelsterren kent: spectroscopische dubbelsterren hebben daarentegen dikwijls perioden van eenige weinige dagen (zie Buiten XI No. 48). De grootste afstand bedraagt bij δ Equulei ten hoogste 0".4 en er behoort een uitstekend instrument, en een niet minder voortreffelijke man paar te verrichten. Zooveel lijken de beide componenten op elkaar, dat het voor den waarnemer zeer moeilijk is, uit te maken *which is which*: langen tijd heeft men dan ook gedacht, dat de periode 11 tot 12 jaren bedroeg.

A. A. N.

DOLLY MICKLEHAM

(14) DOOR ANTHONY HOPE.
XVII.

EEN VLUGGE VERWISSELING.

„Ik heb het ongeluk weduwe te zijn, Lady Mickleham,” zei Mevr. Wiggins.

Dolly zag haar belangstellend aan. Ik wist, dat ze op het punt stond Mevr. Wiggins te vragen hoe haar dien levenstoestand beviel en haastte mij daarom tusschenbeiden te komen.

„Maar u kunt terugzien op een gelukkig huwelijksleven, niet waar, Mevr. Wiggins?” zei ik met een zucht.

„Ik heb mijn best gedaan om het zoo te maken,” zei ze koeltjes.

„U heeft gelijk,” zei ik. „Zelfs waar we op onvriendelijkheid stuiten moeten wij er naar streven...”

„Mijn man is niet onvriendelijk,” zei Dolly.

„Ik bedoel uw man niet,” zei ik.

„Wat jouw arme vrouw zou doen, als ze maar een speldeknoop om je gaf, weet ik niet,” merkte Dolly op.

„Als ik een vrouw had, die om mij gaf, zou ik een beter mensch zijn,” zei ik plechtig.

„Maar je zoudt waarschijnlijk heel vervelend zijn,” zei Dolly.

„En je zoudt geen verlot krijgen om met mij te rijden.”

„Misschien is het alles voor ons bestwil,” zei ik, opvrolijkend.

„Het ga u goed, Mevr. Wiggins.”

Dolly wandelde op. Mevr. Wiggins hield mijn hand een oogenblik vast.

„Jonge man,” zei ze streng, „is u er wel zeker van dat het uw schuld niet is?”

„Daar ben ik niet zoo geheel zeker van, Mevr. Wiggins,” zei ik. „Maar trek het je maar niet al te erg aan. Het is niet van beteekenis. Ik laat mij niet ongelukkig maken. Goeien dag, en hartelijk bedankt. Je hebt hier lieve meisjes — vooral die eene in de vijfde — ik bedoel het zijn alle lieve meisjes. Goeien dag.”

Ik haastte mij naar het rijtuig, stapte in en ging naast Dolly zitten. Mevr. Wiggins bleef ons staan nakijken.

„O, Mevr. Wiggins,” zei Dolly, „zeg vooral niet aan Mevr. Hilary dat Archie niet bij ons was, of we zullen in moeilijkheden komen.” En tot mij voegde ze er bij: „Zit je goed?”

„Uitstekend!” zei ik met overtuiging. We reden weg en lieten Mevr. Wiggins op de stoep achter.

Veertien dagen later bracht ik Mevr. Hilary een bezoek. Na een poosje over allerlei dingen gepraat te hebben, merkte ze op:

„Ik ga morgen weer naar de school.”

„Werkelijk?” zei ik.

„En ik ben zoo blij, ik heb Hilary overgehaald om mee te gaan.”

Ze hield op en voegde er bij:

„Je toonde werkelijk laatst groote belangstelling.”

„Ja, het interesseerde mij.”

„Zou je morgen weer mee willen gaan?”

„Nee, ik denk van niet, dank u,” zei ik, achteloos.

„Dat is net iets voor jou,” zei ze ernstig. „Je brengt nooit

wat goeds tot stand, omdat je nooit in iets volhardt.”

„Er zijn sommige dingen, waarin het onmogelijk is om te vol-

harden,” zei ik.

„O, onzin!” zei Mevr. Hilary.

Maar ze zijn er toch — en ik ging niet.

XIX

DE ANDERE DAME.

„Louter bij toeval,” merkte ik peinzend op, „woonde ik gisteravond een receptie bij.”

„Ik ging er naar drie,” zei Lady Mickleham, zorgvuldig een sardine-sandwich uitzoekend.

„Ik had wel niet kunnen gaan,” zei ik. „Het had gemakkelijk kunnen gebeuren, dat ik niet gegaan was.”

„Ik zie niet in dat het veel verschil gegeven zou hebben als je niet gegaan waart,” zei ze.

„Driemaal dacht ik er over of ik wel gaan zou. Het is een wonderlijke wereld.”

„Wat gebeurde er? Je moogt wel rooken, zeg.”

„Ik werd verliefd,” zei ik, een sigaret opstekend. Lady Mickleham zette haar voet op den haardrand — het was een koele middag — keerde haar gezicht naar mij toe en beschermde het tegen het vuur met haar zakdoek.

„Menschen van jouw leeftijd,” merkte ze op, „moeten niet meer aan zulke dingen denken.”

„Ik dacht er niet aan,” zei ik. „Ik dacht er over om naar huis te gaan. Toen werd ik aan haar voorgesteld.”

„En je bleef een poosje, veronderstel ik?”

„Ik bleef twee uren — of twee minuten, dat ben ik vergeten.”

En ik voegde er bij, met mijn hoofd knikkend naar Lady Mickleham: „Er was iets onweerstaanbaars in mij gisteravond.”

Lady Mickleham lachte.

„Je schijnt erg met je zelf ingenomen,” zei ze, naar een waaier grijpend om den zakdoek te vervangen.

„Ja, draag zorg voor je teint,” zei ik goedkeurend. „Zij heeft

een bekoorlijk teint.”

Lady Mickleham legde den waaier neer.

„Ik ben zeer over mijzelf tevreden,” ging ik voort. „Ze was verrukt over mij.”

„Je zult wel nonsens met haar gepraat hebben.”

„Ik heb niet het minste idee waar we over gepraat hebben. Het was iets geheel onstoffelijks. De taal der oogen.”

„O, je praat als een jongen!”

„Dat was ik,” zei ik, weer knikkend.

Er volgde een lang zwijgen. Dolly keek naar mij, ik keek naar het vuur. Maar ik zag het vuur niet. Ik zag iets heel anders.

„Ze mocht mij heel graag,” merkte ik op, mijn handen uitstrekkend naar het vuur.

„Jou malle ouwe man!” zei Dolly. „Was ze erg bekoorlijk?”

„Ze was volmaakt.”

„Hoe? Ontwikkeld?”

Ik wuifde ongeduldig met mijn hand.

„Mooi, mijnheer Carter?”

„Wel, natuurlijk; het mooiste schepsel dat ik ooit — Maar dat spreek vanzelf.”

„Het had beter zonder spreken kunnen gaan,” merkte Dolly op. „In aanmerking genomen...”

Het zou het toppunt van slechten smaak geweest zijn om te vragen: Wat in aanmerking genomen? Ik glimlachte alleen maar en wuifde met mijn hand.

„Je bent heelemaal in ernst, niet waar?” vroeg Dolly.

„Dat zou ik denken,” zei ik verontwaardigd. „Als men in zoo'n zaak niet ernstig is, bederft men ze geheel.”

„Ik zal op de bruiloft komen,” zei Dolly.

„Er zal geen bruiloft zijn,” zei ik. „Er zijn Redenen.”

„O, je bent wel ongelukkig, mijnheer Carter.”

„Dat is zooals het is, Lady Mickleham.”

„Waren de Redenen op de receptie?”

„Dat waren ze. Het maakte geen verschil.”

„Het is heel merkwaardig,” zei Dolly met een medelijdend voorkomen, „dat je altijd menschen bewondert die met een ander getrouwd zijn.”

„Het zou heel merkwaardig zijn,” antwoordde ik, „als iemand niet de personen getrouwd had, die ik bewonder. Gisteravond maakte ik evenwel geen gebruik van zijn plotseling vertrek: mijn verbeelding hield zich bezig met de ongelukken, die zijn dood konden veroorzaken.”

„Hij zal niet sterven,” zei Dolly.

„Ik houd niet van dat soort van bijgeloof,” zei ik, geprikkeld.

„Hij kan even goed sterven als ieder ander.”

„Hij zal zeker niet sterven,” zei Dolly.

„Ja, ik weet het wel, praat er niet meer van!” zei ik, erg uit mijn humeur. Het was waarschijnlijk uit vriendelijkheid, maar Dolly wendde plotseling haar oogen van mij af en vestigde ze op het vuur. Ze nam den waaier weer op en wuifde hem heen en weer; een zonderlinge glimlach speelde om haar lippen.

„Ik hoop dat de arme man niet sterven zal,” zei Dolly zachtjes.

„O, dat hij gisteravond gestorven ware!” riep ik verlangend. Toen, met een berouwvol optrekken van de schouders, voegde ik er bij:

„Laat hem nu leven tot den dag des oordeels!”

Om de een of andere reden bracht mij dit weer in mijn humeur. Ik stond op en plaatste mij met den rug naar het vuur en rekte mij genotvol uit. Dolly leunde achterover in haar stoel en lachte om mij.

„Geloof je, dat het je vergeven zal worden?” vroeg ze.

„Nee, nee,” zei ik. „Ik had een al te goed excuus!”

„Ik wou dat ik er geweest was — op die receptie bedoel ik.”

„Ik ben erg blij, dat je er niet waart, Lady Mickleham. Nu kon ik al mijn verdrietlijkheden vergeten.”

Dolly is niet erg kwalijknemend; ze stoorde zich niet aan den indiscreten aanval. Ze leunde achterover, steeds glimlachend. Ik zuchtte weer, lachte tegen Dolly en nam mijn hoed. Toen wendde ik mij naar den spiegel boven den schoorsteenmantel, verschikte mijn das en gaf een streek over mijn haar.

„Niemand,” merkte ik op, „mag zijn toilet verwaarloozen. Die aardige krulletjes op het voorhoofd...”

„Die heb je daar in geen tien jaren gehad,” riep Lady Mickleham.

„Ik bedoelde mijn voorhoofd niet,” zei ik.

Ik zuchtte weer en reikte Dolly de hand.

„Heb je van avond iets te doen?” vroeg ze.

„Dat hangt er van af, wat men mij vraagt om te doen,” zei ik voorzichtig.

„Wel, Archie gaat naar het Huis, en ik dacht, je kon me wel brengen naar de partij van de Phaetons. Het is een lange rit, — een verschrikkelijk lange rit, mijnheer Carter!”

Ik overwoog het voorstel een oogenblik.

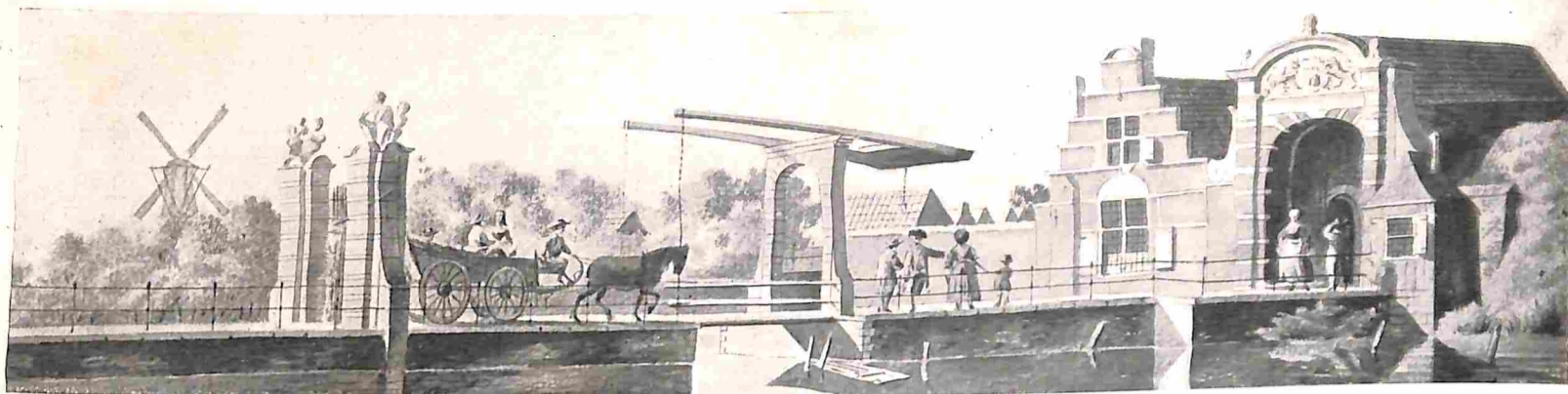
„Ik geloof niet,” zei ik, „dat het gepast zou zijn.”

„Wel, Archie stelde het zelf voor! Je zoekt naar een excuus. Je weet dat je het doet!” en Lady Mickleham keek zeer verontwaardigd. „Alsof,” zei ze verachtelijk, „je er iets om geeft of het gepast is!”

Ik ging weer zitten en zei op vertrouwelijk toon: „ik geef er geen zier om. Het was louter een excuus. Ik wensch niet te komen.”

„Je bent erg lomp, werkelijk. Veel vrouwen zouden nooit meer tegen je willen spreken.”

(Wordt vervolgd).

DE SCHERMERPOORT TE ALKMAAR IN DEN AANVANG DER ACHTTIENDE EEUW.
Naar een tekening van C. Pronk in de prentenverzameling te Alkmaar.

DE SCHERMERPOORT TE ALKMAAR.

Was niet de mooiste van Alkmaar's zeven poorten, deze Schermerpoort. Evenmin roept haar naam belangrijke historische herinneringen op, zooals dat doet de Friesche poort, bij welke in 1573 de Spaansche stormaanvallen bloedig werden afgeslagen, en die in 1617 zoo fraai werd herbouwd, dat wij de verrukking van C. P. Schaghen, den overigens vermoeienden lofdichter van Alkmaar, die haar een „heerlijk cieraet” noemt, vrij wat beter begrijpen dan het besluit der 19de eeuwse stadsbestuurders, om het monumentale gebouw, met zijn minaret-achtige hoektorens, te sloopen. Maar de Schermerpoort is de eenige van Alkmaar's poorten, waarvan nog iets meer overbleef dan de ervoor liggende brug. En daar dat „iets” onlangs in de dagbladen besproken werd, willen we onze lezers een en ander over haar mededeelen.

In den tijd van „het” beleg — de Nederlander, die aan oud-Alkmaar denkt, denkt natuurlijk dadelijk aan „het” beleg, waaraan zelfs de felste purist het woord „victorie” verbindt — was er nog van geen Schermerpoort sprake. Waar ze later zou verrijzen goldfen buiten de stadswallen de wateren van het Voormeer, een bijkans vierkant wateroppervlak, ten oosten van de latere Bierkade, dat door de breede vaart het Zeggelis met de Schermer in verbinding stond en dat met Achter- en Zwijnmeer Alkmaar het karakter gaf van een aan het water gelegen stad, een karakter dat het thans geheel heeft verloren.

De Hollanders van vroeger eeuwen woonden even gaarne bij of in het water, als wij thans op hooger gelegen plaatsen bij voorkeur ons verblijf vestigen, een verschil van smaak, waarvan

Alkmaar zelf een treffend staaltje is: oud-Alkmaar, begonnen op de hooge gronden bij de Grootte kerk, heeft zich uitgebreid naar het oosten, naar de lage gronden, naar het water; terwijl in den tegenwoordigen tijd de stad zich hoofdzakelijk op de hoogere gronden ten zuiden en westen uitbreidt. Zoo groeide er in de harten der Alkmaarders, na het glorieus afslaan der Spanjaarden, weder een onbedwingbare drang naar het water. Wat lag meer voor de hand dan de Voormeer tot stadswijk te maken? In 1575 werd aan den arbeid getogen en spoedig was de stads-wal om de Voormeer gelegd. Men verkreeg zoo een kostelijk ruime haven binnen de wallen, en wie de fraaie plattegrond van Cornelius Drebbel (1597) ziet, met die tot haven geworden, in boeien geslagen Voormeer vol schepen, denkt dat dit ook de bedoeling is geweest. Maar neen: reeds enkele jaren later, 1607—'08, gaat men midden in die haven een eiland „ophalen” of „opmaecken,” het „Veneetse-Eylandt.”

De Schermerpoort nu is geboren uit den wensch van de houtkoopers en scheepsmakers die ten noorden van het Zeggelis werkzaam waren, naar een doorgang door den wal om de Voormeer, om op deze wijze een verbinding met de stad te verkrijgen. Zoo lang deze er niet was moesten zij een heelen omweg maken langs den Omloopdijk, om eerst door het in 1595 gebouwde Waterpoortje binnen de stad te komen. En waar ook in 't nieuwe stads-gedeelte, ten noorden van de Voormeer, scheepstimmerwerven en lijnbanen waren gevestigd, was een verbinding met deze strook gronds, het z. g. n. Heilige land, des te gewenschter. Een verzoek in 1604 aan de vroedschap, om ten oosten van 't Heilige land een doorgang in den wal te maken en daar een brug over de vestgracht te leggen werd onderzocht, doch afgeslagen; intusschen werd aan den oud-burgemeester en „fabriekmeester” Adriaen Anthonisz, denzelfden bekwamen vestingbouwkundige, naar wiens plannen de geweldige uitleg van Enkhuizen in 1593 is begonnen, opgedragen, om na te gaan of de verzoekers ook te helpen zouden zijn door het maken van een buitensingel van het Zeggelis langs de vestgracht tot het Waterpoortje en hoeveel voeten de weg dan korter zou zijn dan langs den Omloopdijk. Erg omslachtig, dit onderzoek! En waarom er een vestingbouwkundige bij te halen! De eerste de beste man met gezonde hersenen had op de kaart kunnen zien, dat de boog dan wat kleiner zou zijn, maar... een omweg zou blijven. Enfin, het geschiedde misschien om de verzoekers op een prettige wijze met een kluitje in het riet te sturen. Er gebeurde tenminste niets. In 1609, evenals vijf jaar te voren, in December, een maand waarin het dikwijls heel onaangenaam kan zijn een omweg te moeten maken, werd het verzoek herhaald. Met even weinig gevolg. Eerst in 1620 werd op een hernieuwd verzoek der scheepstimmerlieden goedgunstig beschikt. Mits zij f 200.— bijdroegen zou de stad het bruggetje aanleggen en onderhouden.

Ziedaar dan na veel moeite de Schermerpoort, of wat tot Schermerpoort zou worden, geboren, aanvankelijk niet veel meer dan een doorgang in den wal, die afgesloten kon worden, met een bruggetje er voor, een en ander voornamelijk ten dienste der scheepstimmerlieden aan het Zeggelis.

De droogmaking van de Schermer, die in 1635 haar beslag kreeg, gaf aan de Schermerpoort grootere beteekenis. Terwijl met de ondernemers der bedijking en inpoldering door burgemeesteren was overeengekomen, dat zij goed bruikbare wegen en vaarten zouden moeten maken van Schermerhorn tot de stad, en voorts alle wegen en wateren zoo dirigeren, „dat die tot de aengangen ende commoditeit van de stad mochten dienen,” besloot de vroedschap in 1636 op een verzoek van de bewoners van het oosteinde van het Luttk-Oudorp, den weg en de intrede uit de Schermer te maken naar en tot de poort — de afsluiting bij het bruggetje der scheepstimmerlieden — liggende aan het Heilige Land.

In 1639 wordt ten behoeve van de wacht en „tot betere intrede” een voorloopige houten poort gemaakt, die het simpele hek vervangt, en in het volgend jaar wordt de poort op voet van gelijkheid gesteld met de andere poorten, en kan ze tot 10 uur 's avonds geopend worden, voor wat vóór dien niet het geval schijnt geweest

Foto C. Steenbergh.
EEN DER BEELDGROEPEN VAN HET VOORHEK
DER SCHERMERPOORT.

te zijn. Ze neemt dus steeds in aanzien toe. Een houten hamei of hek voor de brug aan de buitenzijde is ze, blijkens den plattegrond van Bleau (1649), ook reeds rijk geworden.

Maar eerst in de tweede helft der 17de eeuw neemt haar eigenlijke glorie een aanvang. Den 4den Mei 1658 wordt besloten de houten Schermerpoort door een steenen te vervangen, die in 1661 voltooid was en / 300.— meer kostte dan aanvankelijk bedongen was, doch — de werkbaas had aangeboden voor dit bedrag het gebouw vrij wat aanzienlijker te maken en men kon zich met dit voorstel vereenigen.

Geen trotsch of machtig bouwwerk, die nieuwe Schermerpoort. Maar uit onze afbeelding op blz. 364 valt toch wel op te maken, dat ze met haar bak- en bergsteenen voorgevel, haar beide tosaansche pilasters, haar gebogen fronton boven het stads-wapen dat boven den doorgang prijkte en haar buurman, het wachthuisje met trapgeveltje, een aangenamen indruk maakte.

De toegang aan deze zijde tot de stad kreeg zelfs iets plechtstatigs, toen de houten hamei voor de poortbrug in 1712 vervangen werd door een monumentaal hek, op welks hardsteenen zuilen de wapens van Alkmaar's burgemeesteren waren aangebracht, en waarboven alleraardigste beeldengroepen werden gesteld, voorstellende stoeiende kleine bacchanten met een bok en een schaap. Wie de beeldhouwer is van dit ongetwijfeld knappe werk? Het schijnt niet bekend te zijn. Een — hetzij toegegeven eenigszins vluchtig — onderzoek van stadsrekeningen en resolutieboek heeft het ons ook niet kunnen leeren.

In den loop der 18de eeuw is de ophaalbrug door een steenen brug vervangen, en, mogen wij een prent naar H. Spilman (1726) in het archief te Alkmaar gelooven, dan hebben de beeldgroepen zich niet onafgebroken op hun hooge standplaats bevonden; verder zijn, vermoedelijk in den tijd van de „Vrijheid, gelijkheid en broederschap,” de wapenschilden op de zuilen van het voorhek vlak gehakt. Maar overigens is het aanzien van dezen toegang tot de stad lange jaren vrijwel ongewijzigd gebleven.

Tot de slooplust der 19de eeuw ook over de Alkmaarders vaardig werd. Nadat den 26en October 1853 het doodvonnis over de Schermerpoort geveld was, werd zij in 1854 afgebroken. Maar o wonder! De bestuurderen, die zelfs de hand durfden te slaan aan de mooie Friesche poort, schijnen dermate door de bevallige beeldgroepen te zijn bekoord, dat zij het klaarblijkelijk niet over zich hebben kunnen verkrijgen het voorhek te vernielen. Het had reeds den Franschen tijd doorleefd, die vooral voor het stadsdeel in zijn nabijheid droevig verval bracht. Het werd door schilders en stukadoors, die zelfs zijn beeldengroepen niet ontzagen, gewit. Zijn beelden werden door baldadigen gehavend — gelukkig niet erg. Maar het bleef staan, met de oude steenen brug, tot op dezen dag, en vertoonde zich zooals de afteekening hieronder het te zien geeft.

Wie thans naar het door het graven van het Noord-Hollandsche kanaal weedelijk van de kern van Alkmaar afgescheiden noord-oostelijk gedeelte der stad zijn schreden richt, naar dit wat vergeten hoekje, dat bij oppervlakkige beschouwing buiten de oude kom schijnt te liggen, ziet aan het einde van het Heilige Land nog het voorhek der Schermerpoort. De zuilen zijn echter van hun witsellaag ontdaan en — wat minder verheugend is — de aardige beeldengroepen zijn verdwenen! Zijn ze buitgemaakt door het Rijksmuseum? Gelukkig niet: men kan ze aantreffen op de binnenplaats van Alkmaar's stadhuis, die alleen reeds om de daar zoo weelderig bloeiende rozen in den zomer bezichtiging verdient.

De verklaring van deze verhuizing volge hier. Jonkvrouwe de Stuers heeft eenigen tijd geleden aan het gemeentebestuur verzocht, van de beeldengroepen voor den tuin van haar buitenverblijf afgietsels te mogen laten maken. Het gemeentebestuur verleende hiertoe welwillend medewerking, en de groepen werden naar Amsterdam vervoerd, waar de verlangde „weervaste” afgietsels vervaardigd zijn. Bij deze gelegenheid zijn de beelden van hun dikke ver- en witlaag bevrijd, en zoo kwamen zij, veel aantrekkelijker dan zij langen tijd waren, in Alkmaar terug — behoudens een verdwenen arm van een der figuren en een dito oor van het schaap — in den toestand, waarin ze zich twee eeuwen geleden mochten bevonden hebben.

* * *

En nu denkt ge, dat ze weer op hun oude standplaats zullen worden teruggebracht? Het is vreemd maar waar: dit zal waarschijnlijk niet geschieden. Men denkt er over, afgietsels op de zuilen bij de voormalige Schermerpoort te plaatsen en de oorspronkelijke groepen, geplaatst op een pedestaal van zandsteen, op de binnenplaats te laten. Welk een zonderlinge denkbeelden dwarrelen in de hoofden van Alkmaar's overheden....

Foto C. Steenbergh.

EEN DER BEELDGROEPEN VAN HET VOORHEK DER SCHERMERPOORT.

Dit is werkelijk geen Kamper ui, lezers. Het is bloedige ernst. Maar gelukkig heeft de Raad van Alkmaar nog te beslissen. Nóg is er dus hoop. 2) A. L.

1) De hier volgende bijzonderheden zijn meerendeels ontleend aan C. W. Bruinvis' „Om en bij de Schermerpoort”.

2) Maar niet véél hoop. Van een Raad, die in den Geesterhout een landbouwgebouw wil laten oprichten, en zoodoende toelaat dat een prettig aandoend plantsoen als dit oude Sterrebosch verknoeid wordt, van een Raad die verantwoordelijk is voor de jammerlijk aangelegde wijk tusschen station en singel, moet men op het ergste voorbereid zijn.

Foto C. Steenbergh.

HET VOORHEK DER SCHERMERPOORT TE ALKMAAR MET DE BEELDGROEPEN, ZOOALS DIT ZICH TOT VOOR KORTEN TIJD VERTOONDE.

SEVILLA, DE ROOS VAN ANDALUSIË.

Quien no ha visto Sevilla,
No ha visto maravilla.
(Wie Sevilla niet heeft gezien,
Die heeft geen wonder gezien).

ALLES, wat Spanje aan dichterlijks en schilderachtigs heeft, ligt voor den bewoner van Noordelijker streken opgesloten in het woord Sevilla. Het oude Hispalensis is schoon en bekoorlijk, liefelijk ligt het in zijn kleurig gewaad van heldere, schitterende kleuren, omstuwde en omstooid door de golfjes van de Guadalquivir. Een beeld van eeuwige, lachende levensvreugde, zóó blij en opgeruimd, dat het schijnt, alsof het nooit vermag te worden verduisterd door wolken van droefheid en rampspoed. Toch zou wie zijne verwachtingen te hoog spande, kans loopen teleurgesteld te worden, de werkelijkheid bergt altijd wel wat ontgoocheling en alles heeft zijn schaduwzijde. Alhoewel die hier nu ook weer niet altijd onaangenaam is, want de zon kan er onbarmhartig, echt Afrikaansch steken. Trouwens niet alleen de zon brengt in den waan, dat wij hier niet in Europa zijn, ook de menschen, de gebouwen en de natuur, de geheele omgeving, wekken dien indruk. In Noord- en Midden-Spanje, in Barcelona en Madrid voelt men zich nog lid van dezelfde familie, al is het in verre verwantschap; in Zuid-Spanje en vooral in Sevilla komt ons een vreemde beschaving en geheel ander wezen tegemoet. Europa ligt reeds achter ons, wij staan op den drempel van Afrika, wij bevinden ons op het grenspunt van twee werelddeelen, die elkaar hier de hand reiken. Reeds vijf eeuwen geleden, werd de heerschappij der Kalifen in Spanje vernietigd en moest het groene vaandel van den profeet wijken voor dat der getrouwe zonen van de Heilige Kerk, doch de Moorsche beschaving en invloed hadden er te sterk geworfeld, dan dat de sporen daarvan voor altijd konden worden uitgewischt. Christelijk geloof en nationale aard, hebben nooit den Moorschen geest kunnen verdringen, hoogstens wat terugdringen. Men merkt dat aan het volkskarakter, aan de levensopvattingen, aan het stadsbeeld, aan de kunst en zelfs aan de tempels waar der Christenen God woont.

Op de plaats van de oude Djouma-moskee, herbouwd door emir Yusuf ben Jacob en voltooid door diens zoon, verheft zich het grootste en voornaamste Godshuis van Sevilla, dat in zijne afmetingen volgt op den Dom te Milaan en de St. Pieterskerk te Rome. Op de grondslagen van den tempel der Mahomedanen, stichtte de Heilige Ferdinand, die Sevilla in 1248 voor de Christenen terugwon, een bescheiden kerk. Ook deze ging te niet, verwoest door eene aardbeving en de machtige kathedraal waarin Bermudez niet geheel onjuist gelijkenis met een zeilschip met een groote en kleinere masten zag, verrees. Maar de kapel van het Granaat, de deur der Vergeving het klooster van Lagarto en de slanke, licht-rose getinte toren, de beroemde Giralda, bleven, wat door de Mahomedanen als een teeken beschouwd werd van de straf van Allah over de heiligschennis door de Christenen gepleegd. Zoo treffen wij dan, aan dit ééne bouwwerk, niet alleen den, den Christelijken godsdienst speciaal eigen Gothischen stijl aan, met zijn spitsbogen, zijn buiten het kerklichaam staande steunbeeren, doch ook den Moorschen stijl met zijn hoefijzerboog, met zijn ornamentiek van geometrischen aard en zijn arabesken. En niet alleen de genoemde bouwstijlen, ook de Renaissance met haar aan de klassieken ontleende motieven. Toen in 1401 met den bouw begonnen werd vierde de Gothiek hoogtij, doch tegen den tijd dat het zijne voltooiing naderde brak reeds de Renaissance zich baan, daarom vertoonen achtergevel en zijgevels de kenmerken van dezen stijl.

De Gothiek is hier niet zoo sierlijk, als bij de Fransche en sommige Duitsche kathedraalen, zij is strenger, heeft iets gesloten. Het is als sprak er den geest uit van een hooghartigen hidalgo, die zich, moeijlijk genaakbaar, in zijne voornaamheid hult, doch dan een, die op zijn fier omgeslagen Spaanschen mantel ook Oostersche motieven en figuren toont. De bouwmeesters van de kathedraal lieten echter de overblijfselen van de moskee niet geheel onaangeroerd. De minaret trokken zij hooger op, tot ruim 100 Meter, gaven haar een bovenbouw in Renaissancestijl die, al zijn de onderdeelen tegenstrijdig met die van den oorspronkelijken onderbouw, in groote lijnen zich er toch niet zoozeer van verwijderd. Op de plaats waar vroeger de muezzin de geloov-

vigen tot het gebed opriep, wijst nu het groote bronzen beeld van het geloof, met het opgeheven schild, waarop het kruis en het monogram van Christus, naar boven. Dit beeld dient tevens als windwijzer en draait om een spil, waarom de toren den naam: als windwijzer en draait om een spil, waarom de toren den naam: Giralda kreeg, van girar d. i. draaien. De Giralda heeft den naam onder bijzondere bescherming te staan van de schutsheligen van Sevilla, Rufine en Justine, de vrome dochters van een pottenbakker, die liever den marteldood stierven, dan aardewerk ten dienste van afgoderij te verkoopen. Zag men bij eene aardbeving haar niet in den arm het beeld van den toren dragend, daaromheen zweven en bleef die niet onwankelbaar staan? En ontwaadden de Sevillanen ze niet, andermaal, hoe ze in 1843 de kogels van de legers van den opstandigen Espartero, afwendden, zoodat van den toren zelfs geen scherfje werd afgeslagen?

Waar eertijds in het klooster van Lagarto, Mahomedaansche priesters uit den Koran onderwezen, daar huizen nu de vrome paters. Dit klooster dankt zijn eigenaardigen naam aan een geschenk van den sultan van Egypte, die voor zijn zoon naar de hand dong van de dochter van Alphonsus den Wijze, de schoone Dona Berengaria. Het door hem gezonden gezantschap bracht o. a. een prachtige krokodil mede, die later, na zijn dood, opgezet werd en aan het kloostergewelf werd opgehangen. Toen het stof-felijk overschot van het heilige dier der Egyptenaren langzamerhand vergaan was, werd het in hout nagemaakt, en kwam die nabootsing in het klooster te hangen.

Door de kapel van het Granaat, die als steun dient voor de Giralda, treedt men de kathedraal binnen.

Welk een ontzagwekkende ruimte, welk een neerdrukkende grootsheid. Men voelt zich hier zoo klein onder den hoogen koepel, die op forsche pilaren rust. Het is alsof voorbij de toppen van machtige eiken de hemel zich hoog daar boven welt.

Door de prachtig gekleurde vensterruiten, toegeschreven aan Arnoud van Vlaanderen, dringt een mystisch licht, dat naar den koepel toe het sterkst is. Een plechtige, gewijde stemming heerscht er. Men moet als men van de door felle zon beschenen straat waar het zoo levendig toegaat, binnenkomt, eerst even aan het flauwe licht wennen en aan dat geheimzinnige indrukwekkende iets, dat den mensch ernstig stemt. Men moet deze kathedraal op verscheidene tijdstippen van den dag zien. 's Morgens b. v. als het hoofdaltaar in een schemerig schijnsel ligt gedoken, waarin lijnen en kleuren vervloeien, 's middags als het met zonnegoud is bestoven, en de schijnsels van het daggesternte een stralenkrans toovert, om het hoofd

van den gekruisigden Christus, 's avonds als de maan het alles met een zilverig waas overtrekt, als een wonderlijk zacht gefluister onder de hooge beuken waart, van stemmen, die niet van deze aarde zijn. Zijn het de geesten van de Heiligen, wier relieken hier bewaard worden, of van de kerkvorsten, de aartsbisschoppen van Sevilla, die hier begraven liggen, is het de vastberaden Genuees, die Spanje een nieuw rijk gaf, die hier rust sinds de Amerikanen Cuba veroverden, zijn zoon Ferdinand die zijn schatten aan de kathedraal vermaakte, en wiens graf men herkent aan den steen, waarop is gegrift: A Castilla e Leon, nuevo mundo dio Colon, (Columbus gaf aan Kastilië en Leonie een nieuwe wereld)? Is het de Heilige Ferdinand, wiens graffombe men ontwaart in de koninklijke kapel, waar de overwinnaar in volle wapenrusting in een kist met glazen deksel ligt, die nog steeds bezorgd is over het lot van zijn stad, Alphonsus de Wijze, door wroeging geknaagd over de verspilling van het geld zijner onderdanen, besteed aan omkoopning van Duitsche vorsten, die hem zouden helpen den Duitschen keizerskroon te bemachtigen, of Maria Padilla, de bekoorlijke geliefde van Pedro den Wreede, om wier wille de ongelukkige Blanche de Bourbon in de gevangenis geworpen werd door haar trouweloozen koninklijken gemaal?

Kunnen zij geen rust vinden, kan hun geest zich niet losmaken van deze heilige plaats? Inderdaad is het moeijelijk scheiden van deze kerk, die behalve dat zij uitmunt door haar bouw en de behandeling van het inwendige, in den z. g. platereskstijl, dat is geciseleerd als goud- en zilversmeedwerk, ook zoo aantrekkelijk kerken behalve Godshuis, tegelijk een waar museum. Al die kunststukken van goud, kristal, zilver en ivoor, de heerlijke schilder-

DE KATHEDRAAL VAN SEVILLA, INWENDIG.

bestek van dit artikel gaan. Het schoonste en meest boeiende is wel zijn St. Antonius van Padua, die in hemelsche verrukking, de armen uitstrekt naar het Goddelijke kind, met den verlossersblik; dan zijn Concepcion, het beeld van de meest smettelooze reinheid en onschuld. Ook Montanes is er vertegenwoordigd, met een kunstwerk, dat hetzelfde onderwerp behandelt, en zoo men het werk van Murillo, de meer onbewuste en reinheid, dat van Montanes, zou men de meer bewuste kunnen noemen. Het ivoren drieliuk, dat de Heilige Ferdinand aan zijn zadel droeg, als hij ten strijde trok, is hier ook bewaard. De „Moeder der Gevechten” staat echter minder in aanzien, dan de „Senora de los Reyes” omhangen met kostbare gewaden, waaronder een pop verborgen is, die vroeger door een, nu niet meer, werkend mechaniek, bewogen werd. Door dit mechaniek kon het hoofd zijwaarts gewend worden of het boog zich neder, of draaide met de waarts, men begrijpt licht, welk een indruk dat op eenvoudige geloovige zielen maakte.

Een ander beeld, dat eveneens een voornam plaats inneemt, is de Maagd der Rust, een werk van Pedro Milan. Aan dit beeld worden vele wonderdadige genezingen toegeschreven, doch het kan ook streng straffen, zooals de legende zegt. Een Israëliet tot het Christelijk geloof overgegaan, stortte schijnbaar iederheid beleedigingen en verwenschingen tegen het beeld. Op een avond kon hij niet opstaan, de wakers konden hem niet optillen, want hij was nog zwaarder dan lood. Hevig ontsteld, bekende hij zijne lasteringen. Ook vele voorwerpen, waaraan belangrijke geschiedkundige herinneringen zijn verbonden, zoo de sleutels van Sevilla, door de Mooren aan den Heiligen Ferdinand aangeboden, na de overgave der stad, zijn hier te bezichtigen.

De kathedraal dankt haar pracht voor een deel aan de giften der vromen, doch als de koene ontdekkingsreiziger, die er naast zijn zoon rust, en zij die na hem kwamen, niet zooveel edel metaal naar het Iberische schiereiland gevoerd hadden, dan zou die niet zoo onvergelykelyk zijn. Het ligt voor de hand, dat men bij het verlaten van het heiligdom, het eerst zijn schreden richt naar de Columbiaansche bibliotheek, die ondergebracht is in een gebouw, dat aan de kathedraal grenst.

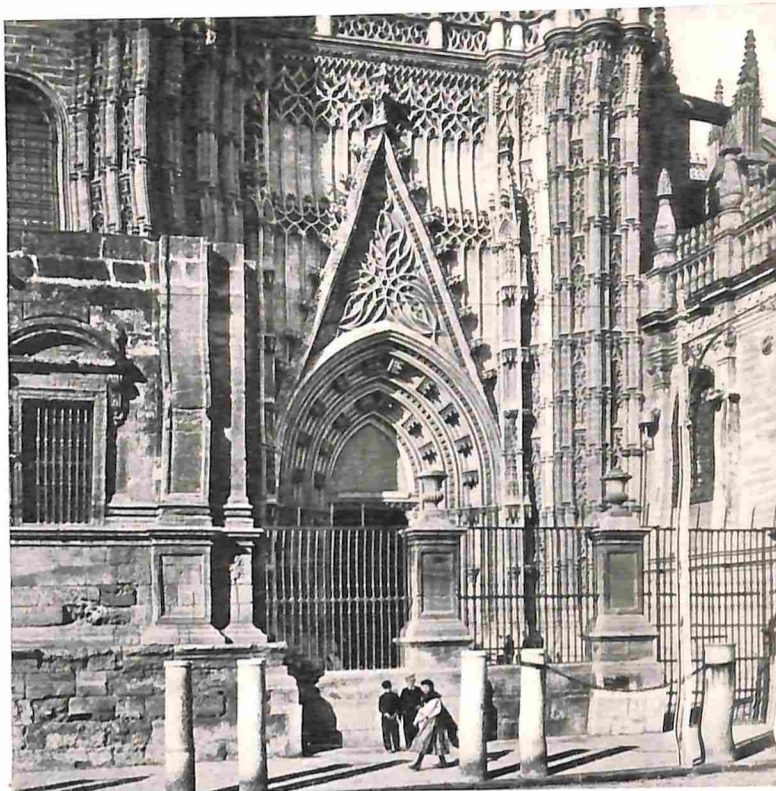
Boven de deur is een opschrift aangebracht aan hem en aan zijn zoon gewijd. En het doet eigenaardig aan te lezen, dat het den ontdekker van Amerika noemt, als den eersten admiraal, die Indië ontdekte. Men weet dat Columbus in de vaste oertuig ondergierf, de hoogst zeldzame werken op aardrijks-, geschied- en volkenkundig gebied, door zijn zoon verzameld. Maar vooral zijn van het hoogste belang, de handschriften van Columbus zelf, de werken door hem geraadpleegd, voorzien met kanttekeningen van zijn hand. Niet zonder ontroering, leest men den brief, dien deze wilskrachtige man, voor wien wereldsche vermaaken niet golden en die zijn leven voor hogere doeleinden veilig had, schreef aan Isabella en Ferdinand, en waarin hij mededeelt, dat de bijbel hem het bestaan van een nieuwe wereld heeft geopenbaard. Zijn rotsvast vertrouwen, putte hij uit zijne godsdienstige overtuiging. Hier ligt de bijbel waarin hij de verovering van Jeruzalem aanstreepte, want hij hoopte een weg naar het Westen te vinden, om terugkeerende, Jeruzalem en het graf van Christus te vinden. Oude eerbiedwaardige folianten als de Imago mundi van Ailly (het beeld der wereld) en de Historia rerum ubique gestarum van Aeneas Sylvius, kan men hier aanschouwen. Gebeden die Columbus tot God opzond, als hij zich door de menschen verlaten voelde. Met bevend schrift, wellicht op zee geschreven bij zijn eerste tocht, vindt men er een paar regels aangehaald van den Spaanschen dichter Seneca, die óók een duidelijke voorspelling, over het vinden van een nieuwe wereld, inhouden. De monniken aan wier hoede al deze kostbare herinneringen zijn toevertrouwd, staan, zeer bekrompen, niet toe dat men er eenige aantekening uit overneemt, zooals de heer van Muyden mij mededeelt, aan wien ik een deel der bijzonderheden in dit artikel vermeld, dank.

Benepenheid en kleinzielige gevaren behoorden geen bron te verstoppen, waaruit de wetenschap gaarne en met vrucht zou putten. Columbus is een figuur die aan de wereld behoort, en niet alleen aan Sevilla of Spanje.

Is de kathedraal de trotsch van de vrome zielen, het Alcazar is de roem van het schoonheidsminnende Sevilla en men kan veilig beweren van geheel Spanje. Dit sprookjesachtige paleis, waar Kalifen en heeren vorsten uitrustten van de beslommelingen des levens, gebouwd op de plaats waar eens een Moorsche kasteel stond, vandaar zijn naam, al kasr, wellicht het schoonste kunstwerk wat uit het huwelijk tusschen Christelijke en Moorsche kunst geboren is, wekt herinneringen aan den bloeitijd van het Spaansche heldentijdperk, doch ook aan wreede, bloedige daden. Vroeger strekte het zich tot de Guadalquivir uit, thans doen dat de beroemde tuinen door Karel V belangrijk uitgebreid, waar palmen majestueus wuiven, oranjeboomen geuren en slanke cypressen staan. Dit zijn de tuinen, waar de hier te lande minder bekende opera „La Favorite” van Donizetti, ons naar verplaatst.

Van de straatzijde gezien maakt het paleis niet dien wonderen indruk welke het maakt, als men het is binnengetreden.

Als men door de poort is binnengegaan, staat men op de voorhof, Monteria, genoemd naar de Monteros de Espinoza, de lijfwacht der koningen, ontergebracht in vertrekken aan de open ruimte gelegen. Men loopt dan een lange galerij door en komt

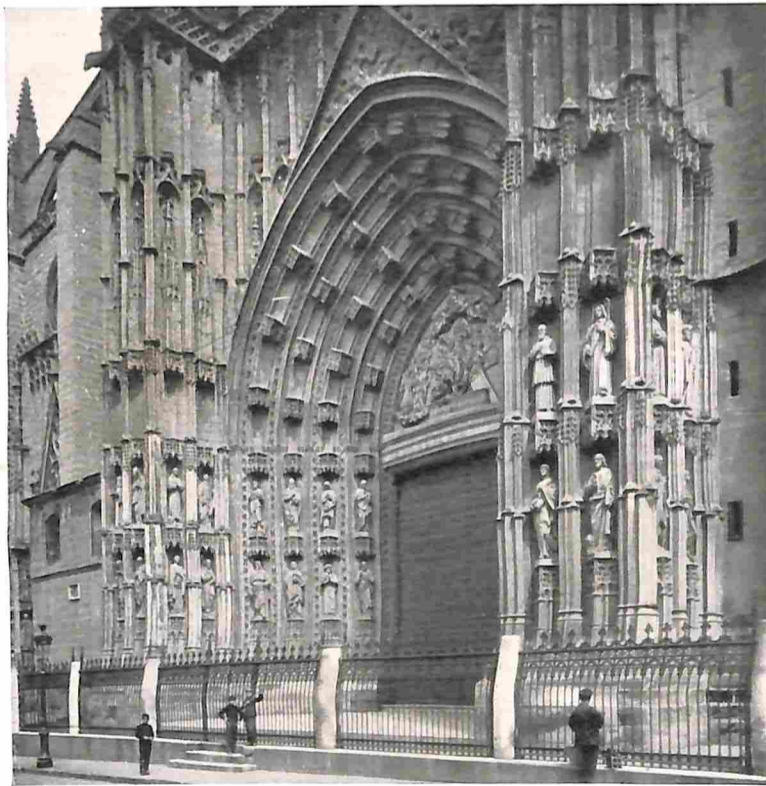

DE KATHEDRAAL VAN SEVILLA.
HET PORTAAL VAN CHRISTOPHAL, GENOEMD NAAR
ST. CHRISTOPHORUS.

vervolgens weer op een hof, de patio de los Leones. Het is alsof aan ruimte nooit gebrek was, zoo wijd en uitgestrekt is dit bouwwerk, want eerst dan komt men aan het eigenlijke paleis. Links verheft zich de prachtige voorgevel, waarin een kunstig bewerkte toegangsdeur. Goudkleurige balken dragen een kroonlijst, waaronder spreuken in arabische letterteekens de aandacht trekken. Daaronder leest men in Gothisch schrift, dat in 1364 Don Pedro, Koning van Castilië en Leonië, schreef en poorten deed bouwen. Ook zijn opvolgers echter en vooral de kunstlievende Karel V, brachten veel van het heerlijke bouwwerk tot stand.

Negen lange jaren werden door Pedro aan den bouw besteed. Gebouwen te Cordova, Valencia en Medinah Azahra moesten marmere zuilen leveren, de bedrevenste werklie-den moesten mede al hun kunstvaardigheid aan den dag leggen, om het paleis tot een der schoonste scheppingen van den menschelijken geest en kunstzin te maken.

Door de poort van Don Pedro heeft men toegang tot de patio de los Doncellas, d.i. de maagdenhof, de grootste van het paleis. Hier heeft de poort de maagdenhofboog vervangen, de wanden zijn met wit groen en zwart émail bekleed, een bekoorlijke kleurenmengeling. Hier zien wij ook de keizerlijke adelaars van Karel V op de gepleisterde friezen hunne vleugels uitbreiden en daar verheffen zich de zuilen van Herkules, zijn wapen. Dit gedeelte

DE KATHEDRAAL VAN SEVILLA.
DE INDRUKWEKKENDE HOOFDINGANG.

is nog van den oorspronkelijken bouw vrijwel ongewijzigd overgebleven, zoodat het een der belangrijkste onderwerpen is voor de studie van Moorsche kunst, uit het tijdperk toen de heerschappij der Arabieren over Spanje een einde nam. In dezen hof brachten de Leoniden ieder jaar hunne eigenaardige schatting aan de Mooren, welke bestond uit honderd groote kaarsen.

Eveneens nog van het Moorsche al kasr is gespaard gebleven de zaal der gezanten, zeker eene der schoonste van de wereld, die moeielijk haar weerga zal vinden. De oogverblindende pracht bekoort en verrukt, het is ééne zinnestreeking. Het schitterende goud, dat blinkt als zonlicht, het heldere blauw, als de Zuidelijke nemel getint en het groen in denzelfden toon, als het loof der boomen, vestigen onwillekeurig den indruk, als zette de tuin zich hier voort. Onder de hoefijzerbogen, die op schoon gebeeldhouwde architraven rusten, geschraagd door sierlijke slanke zuilen, zien wij in gedachten den beheerscher der twee werelden, Karel V met zijn doorluchte bruid schrijden om hier omgeven door een schitterenden stoet, den huwelijksband te strengelen. Daar zien wij den even trouweloosen, als wreed Pedro I tronen, omgeven door zijn vleierende hovelingen, en naast hem schittert in al haar schoonheid Maria Padilla, die de plaats inneemt van de verstooten Blanche de Bourbon. Heffen wij het hoofd, dan staren ons de portretten van een reeks Spaansche heerschers aan, ook dat van Maria Padilla, op wier gelaat een zekere trek van zegevierende welbewustheid ligt. Zij kon ook voldaan zijn, want de Koning verspilde voor haar schatten, gaf aan hare lui men toe, en verhief haar zelfs tot zijne wettige gemalin. Boven ons welft zich de koepel van cederhout, welke men van de balkons van Karel V in de zaal gemaakt, goed kan beschouwen; in oneindige afwisseling is hier het hout in de meest denkbare geometrische figuren verdeeld. Naast de zaal der gezanten bevinden zich de vertrekken van den echtbrekenden Koning en die van zijn tweede vrouw, die later op haar beurt de koninklijke gunst moest deelen, met de niet minder bekoorlijke Inez de Castro. Aan den ingang van de zaal der gezanten ligt weer een kleine open ruimte, de patio de los Munecas, hof der poppen, waar schoonheid en sierlijkheid ons niet verlaten, doch waar een donkere vlek op het marmer herinnert aan den moord op last van Pedro gepleegd op den infant Don Enrique.

Aan de zaal der gezanten grenst ook de groote ontvangzaal van Karel V, waar de machtige keizer audiënties verleende. Beschilderde tegels bedekken hier de wanden, daarboven hangen tapijten met geometrische figuren, vroeger was ook de vloer daarmede bedekt.

De opzet van deze zaal is grootsch, boven ons een prachtige caisson-zoldering, de omlijsting vertoont een Oosterschen stijl, op de kruispunten blikken menschenhoofden in hout-relief op ons neer. Met eenige moeite gelukt het ook de vertrekken te bezichtigen van de koninklijke familie, gedeeltelijk dagteekend uit den tijd van Philips II en waar verschillende herinneringen van de koninklijke familie zijn bijeen gebracht. O. a. is hier het kostbare huisaltaar, waar voor het huwelijk van Karel V met Isabella van Portugal werd ingezegend. Vreemde bezoekers vermoeden niet het bestaan van een zaal, welke door haar schoonheid toch ook nog zeer de aandacht trekt. Dat is de feestzaal van Karel V; in deze prachtige omgeving, waar figuren, met medaillons, vogels met wonderlijke dieren afwisselen, oprijzend uit ranke bloemgurlandes, waar duidelijk de invloed der Italiaansche renaissance blijkt waarvoor de vorst eene zoo groote voorliefde had, bewogen zich de kostbaar uitgedoschte gestalten van jonkvrouwen en edelen die op de hoffeesten werden genoodigd. Hier, waar vroeger de hooge gasten van Karel V zich vermaakten, staan nu wat oude badkuipen, de zaal heeft zelfs geen vloer meer.

Dan zijn de baden der sultanen heel wat beter bewaard. Hier is het marmer en het mozaïk onaangeroerd. Hier verfrischen zich de „bloemen" van de harems der Kalifen, de sierlijke leden. Ten tijde van Pedro, baadde hier ook Maria Padilla met hare dames, waarbij de Koning en de hovelingen haar gezelschap hielden; de etiquette wilde het zoo. Uit overdreven galanterie dronken de hovelingen het water dat de geliefde van Pedro en hare gezellinnen ompoeld had. Eén deed dat echter niet. Naar de reden daarvan door den Koning gevraagd, antwoordde de hoveling: „Sire, als ik de saus proefde, dan zou ik wellicht zin krijgen in de patrijs zelf" De Koning drong niet verder aan, zegt de geschiedenis.

Dit tooverpaleis, dat aandoet als een sprookje uit „duizend

en een nacht" bergt in zijn tuinen een verrassing, die in de warmte, welke hier heerscht, niet onaangenaam aandoet. In den doolhof, waar de draad van Ariadne ons alleen kan doorhelpen, spuiten plotseling kleine waterstralen uit den bodem, dat zijn de „burladores," de bedriegertjes, die Koning Pedro liet aanbrengen om de hofdames te doen schrikken, wat ze dan ook altijd tot zijn vermaak, heel behoorlijk deden.

G. WIJGMANS.

Uit het zieleleven der dieren.

HERINNERING.

HET wonderlijke gedachtenleven van mensch en dier kan men zich niet afgescheiden denken van het begrip tijd. Wat er gebeurt in ons om een gedachte te vormen, loopt af in een bepaald tijdsonderdeel, in een oogenblik of periode van ons bewustzijn. Op zichzelf zou dit betrekkelijk weinig waarde hebben, 't was een helder oogenblik, een lichtflits door ons overigens donkere en doffe zieleleven, die verdween. We bezitten daarbij echter het vermogen om onze gedachten met langere of kortere tusschenpoozen aan gedachten of stemmingen, indrukken uit het verleden vast te knoopen. Onze ervaringen zijn in het bewustzijn vastgelegd en de herinnering is de eigenschap om zeer langen tijd tusschen gedachtenfuncties te kunnen doormaken zonder dat deze uit het geheugen verdwijnen. Dit is voor den mensch het machtige hulpmiddel om gedachten te kunnen vergelijken en zijn zieleleven tot hooger plan op te voeren. Wat wij overgeërfd bezitten aan instinctieven aanleg

kunnen we zodoende steeds verder ontwikkelen, om ons denk-leven in nieuwe geestesbanen te leiden.

In hoeverre bezitten de dieren herinneringsvermogen en kunnen ze dat gebruiken bij het bepalen van hun doen en laten? Noemen we eens een waargenomen geval. Prof. Yerkes van de Harvard-universiteit sloot een aardworm op in een nauw gangetje tusschen twee glazen platen. Van achteren bescheen een sterke lichtbron den worm, zoodat het dier, instinctmatig het licht mijndend, zich bewegen ging in de tegenovergestelde richting. Aan het eind van het gangetje splitste zich de weg voor den worm in twee armen, linksgaand zou hij met een sterke zoutoplossing in aanraking komen of een electrischen schok krijgen, rechts was de weg vrij.

De worm bleek, na eenige malen die verschrikkingen van den verkeerden weg doorgemaakt te hebben, in staat direct den rechtschen weg te kiezen, zelfs een ingebracht stuk schuurpapier in den linkschen weg als een waarschuwingsteeken te leeren beschouwen voor de nadering der

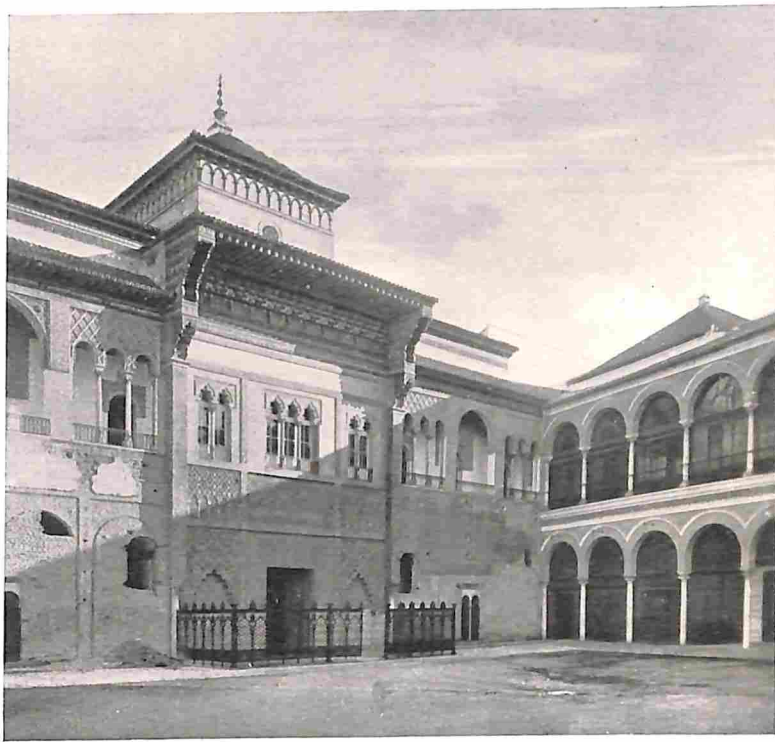
onaangename gewaarwordingen. Men zou dus kunnen besluiten tot een herinneringsvermogen voor prikkels bij den worm. Weten we daarbij dat de hersenen van een worm bestaan uit twee zenuwmassa's aan het kopeinde gelegen, deze vertoonen uiterlijk weinig verschil met andere, kleinere zenuwknoopen langs den geheelen onderkant van den worm gelegen. Om de vraag op te lossen wat een halve worm, in soortgelijke omstandigheden gebracht, zou kunnen doen en laten, werd door Yerkes met een achterhelft de proef herhaald. De halve worm toonde in de onderdeelen van zijn zenuwstelsel de opgedane ervaringen ook te hebben vastgelegd en behield den rechten weg.

Eerst toen er een nieuwe kop met een nieuw stel hersenen waren aangegroeid, bleek die nieuwe dictator van het zenuwstelsel zich de lessen uit vroeger tijd niet bewust en moest die opnieuw de school der prikkelen doormaken.

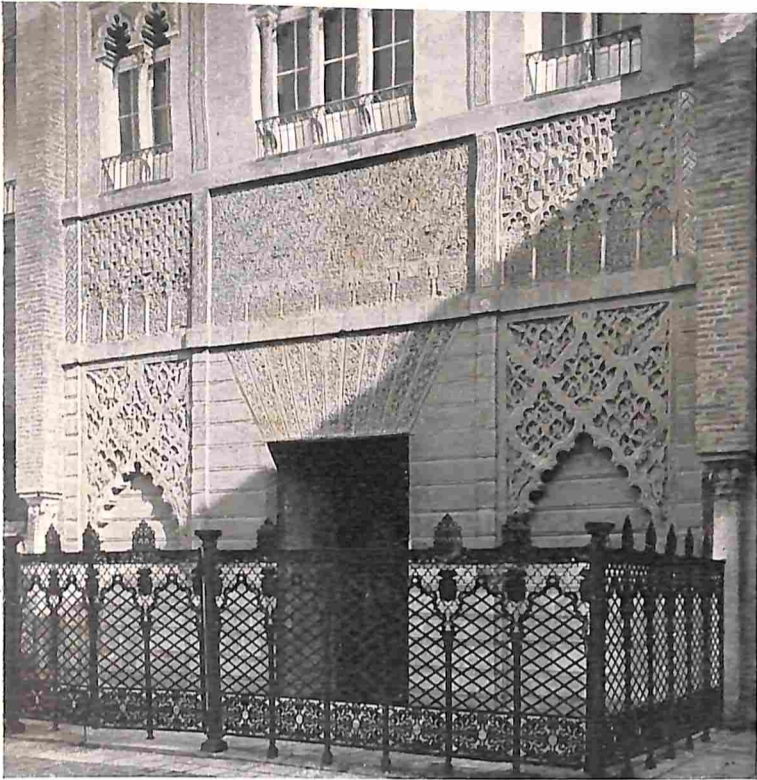
Wij meenen, dat het gedrag, der lagere dieren vooral, hoofdzakelijk door reactie op prikkels wordt beheerscht en dit soort van geheugen, alleen blijk gevend van gewoontereflexen op prikkels is wel te onderscheiden van de herinnering, welke gedachten en stemmingen vasthoudt en ze met nieuwe weet te combineeren.

Geeft een dier blijk in zijn bestaan ervaringen te hebben opgedaan of een gewoonte bij zekere prikkels te hebben aangezonden we echter die eigenschap kunnen stellen, wanneer een dierenhandeling bewust eigen zieleleven verraden zou, uitgaande boven de eenvormige uitingen van het instinct tot levensbehoud, soortbehoud en lust- of onlustgevoel.

Wanneer ge een jarenlange reis gaat maken en uw trouwen hond achterlaat, zal deze u niet vergeten. Al hadt ge in Amerika

HET ALCAZAR TE SEVILLA.
DE VOORGEVEL EN DE PATIO DE LOS LEONES.

HET ALCAZAR TE SEVILLA.
GEDEELTE VAN DEN VOORGEVEL, DOOR PEDRO DEN
WREEDE GEBOUWD.

een nieuwe portemonnaie gekocht en bij uw weerkomst in het land zoudt ge die vooruit naar huis kunnen sturen om er uw hond alvast aan te laten ruiken, het dier zal aan de lucht van dat voorwerp uw beeld in zijn geheugen toonen te hebben en zijn blijdschap over de hernieuwde aanraking met iets, dat hem aan u doet denken, duidelijk toonen.

Een paard, dat langen tijd mishandeld is door iemand, wien hij daardoor heeft leeren haten, zal na jaren den onverlaat herkennen en zich trachten te wreken door zijn kans waar te nemen om hem een doodschop toe te brengen.

Een jonge papegaai was zeer gehecht aan een poesje, dat als speelkameraad in zijn kooi mocht komen. Men deed het kleine ding weg vóór de papegaai praten kon en een jaar verliep, zonder dat er een andere kat in huis was en men nauwelijks meer over Kitty, het poesje, praatte. Op zeker dag deed een andere jonge kat haar intocht in de kamer, waar de papegaai stond, en werd door den vogel tot elks verbazing als Kitty aangeroepen.

Kollmann vertelt van den geweldigen haat, welke eenige octopussen in het Zoölogische station te Napels aan den dag legden tegen een kreeft, die in hun aquarium gebracht was. De laatste werd daarna in een aangrenzende vitrine gebracht, door een hoog schot van de octopussen gescheiden. Een dier poliepen rook echter zijn ouden vijand, nam een sprong over het schot heen en doodde de kreeft.

In deze gevallen nu kan men met een verklaring der dierenhandelingen uit herinneringsreflexen op prikkels alleen niet volstaan, ze verraden gemoedsaandoeningen, gewekt door de herinnering.

Gehechtheid, vriendschap, liefde zoowel als afkeer, haat en wraak zijn affecten, welke een bewust eigen ziels- of gedachtenleven behoeven, zoodat men bij de hoogere dieren, — ook de octopus beschikt over een grooter centraal-zenuwstelsel dan de meeste lagere dieren, — zou kunnen spreken van een herinneringsvermogen, dat te vergelijken is met het menschelijke geheugen.

G. DE GRAAF.

HET DRAAIORGEL.

Mevrouw van Haelen zat in haar Louis-seize serretje en las een vertaald Fransch romannetje. Het was elf uur in den morgen en héél warm. Mevrouw had medelijden met alle menschen die loopen moesten in zó'n warmte. Verder ging haar philanthropie op dien morgen niet. Om half elf had ze haar weldoorvoede torso neergelaten in een van de fragile stoeltjes en trachtte zich nu te interesseeren voor de kwalijk vertaalde intriges van haar morgen-schunnigheidje. De mevrouw van het villaatje links was even in haar serre geweest en de mevrouw van het villaatje rechts zat er al toen mevrouw van Haelen opkwam. Zij had dus haar knikjes links en rechts uitgedeeld en de knikjes terug in ontvangst genomen en daarna was ze — voldaan — neergezegen in het teere, wit-en-gouden zeteltje.

Ja, ze was heel goed met de burens, maar het had wel lang geduurd. Een jaar lang woonde ze al in het witte paleisje aan den straatweg in het rentenierendorpje en nu pas, na een heel jaar waren ze eindelijk, van links, en van rechts, tot het hoofdknikje, soms tot een praatje over den heg, gekomen. Dat kwam: de renommée van mevrouw van Haelen, kleine, donkere vrouw

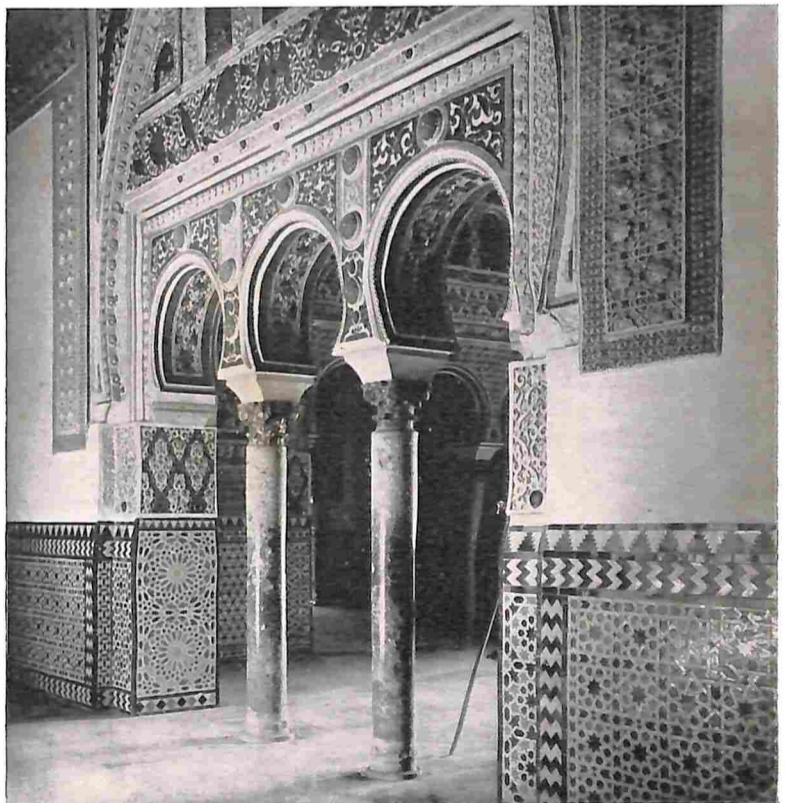
van ongeveer vijftig met zonderlinge manieren en een vast inkomen, was wat moeilijk geweest voor het kuische rentenierendorpje. Vóór dat ze er kwam wonen, terwijl nog het huis werd ingericht, nieuw en duur, druppelden de vreemde berichten over „die mevrouw van Haelen” al in de dorstige ooren der nieuwsgierige burens van links en van rechts en verder. En op de soos, de ouwe heeren op de soos, die wisten er meer van, maar die lieten heel weinig los, die prikkelden de bijna verdroogde fantasieën van hunne huisvrouwen, met een enkel woord slechts, tot nieuwe en stoute veronderstellingen. De gepensioneerde majoor van links had alleen verraden, brave praatvater na den knussen midnagtbitter met de vrindjes, tegen zijn vrouw: Dertig jaar geleden — een juweel — Sofie van het Rokin — iedereen kende dat.” En die naam van Haelen, ja ze was inderdaad met een oude, kindsche man getrouwd geweest en het geld was van hem, geërfd met den goeden naam voor haar trouwe zorgen. Bovendien, in mevrouw's levenswijze was niets irreguliers te ontdekken. Ze deed als alle andere, langzaam verdrogende, niet hinderlijke maar totaal overbodige oude dames aan de beschaduwde laan in het kuische rentenierendorpje. En daarom, omdat ze óók boeien hield, die om het halve jaar wisselden, omdat ze óók een bakje buiten had staan, waarin ze de vogelpieten 's winters brood strooide, omdat ze óók de portefeuille van „Nut en Genoegen” las, daarom was eindelijk gekomen: het knikje van links, het knikje van rechts en soms: het praatje over den heg.

En daarom is het misschien heel jammer, dat op dien morgen de oude, baardige man gekomen is met het draaiorgel en dat de fundamenten van een allerfatsoendelijkste conversatie, door de niet geheel zuivere toonen van het niet-te-stuiten stroompje van verjaarde wijsjes, inéengestort zijn als ééns de wallen van Jericho....

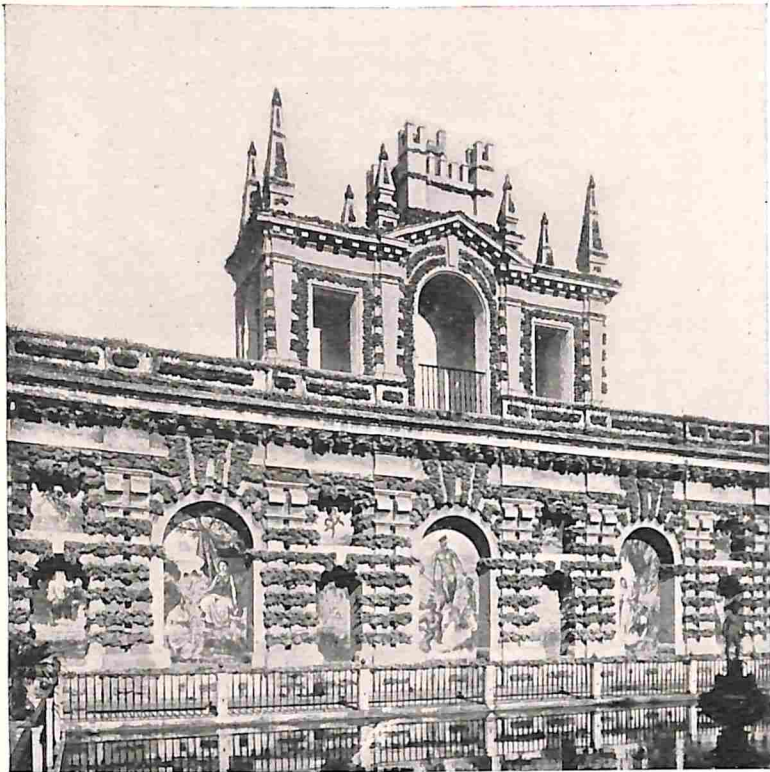
De oude man met den baard plantte zijn klein orgel vóór het huis van mevrouw van Haelen, dicht tegen haar hek aan, om het verkeer in den weg niet te storen. Hij lichtte, meer uit gewoonte dan uit beleefdheid, zijn flambard op, veegde eenig overtollig zweet met den rug van zijn hand van zijn voorhoofd weg en sloeg zijn rechterknuist aan den slinger van het duivels-instrument.

En reeds dadelijk moet mevrouw van Haelen's adem gestokt hebben, het vertaalde schunnigheidje gleed van haar knieën en voorovergebogen luisterde ze gretig naar het getuit van het kleine draaiorgel. Maar ze bleef nog zitten. En toen de oude muzikant voor haar open serre-deur gekomen was, gaf ze hem uit haar gouden beursje een gulden, o! een poging, een omkoopning bijna om hem wég te krijgen. Zooals een man pleegt te doen in zulke momenten van zieleverrukking, hij begreep verkeerd. Hij dacht, dat menschen slechts gaven om méér te hooren, meer te krijgen.

En hij sloeg nu zijn linkerknuist moedig weer aan den slinger. Opgewekt spoot het getiereliereplingplong nogmaals door de heesters in het Louis-seize serretje. En de oude, nette dame daarbinnen was verloren. Wat heeft ze gezien? Het warrig gedein op een gracht of een plein om de een of andere groote, kleurige, vervoerbare muziekkast? De toffe jongens en de meiden om het glazen-pirament-van-Lange-Toon? Of zag ze niets, was ze droomdansenes geworden, was haar draaiorgel-extase niets minder dan de Chopin-extase waartoe andere, jongere — en schoonere vrouwen zich laten verlokken?

HET ALCAZAR TE SEVILLA.
TOEGANG TOT DE ZAAL DER GEZANTEN.

HET ALCAZAR TE SEVILLA.

DE BADEN DER SULTANEN, DOOR PEDRO DEN WREEDE
VERGROOT EN VERFRAAID.

Met een vreemd gedraai en gedein van haar weldoorvoede heupen schoof en schommelde mevrouw van Haelen door de serre met de fragile wit- en gouden meubeltjes heen. De baardige muzikant, betaald en passieloos, draaide door.

Een slagerejongen blijft luisteren en kijken. Nog een slagereknaap, en twee bandieten met een bierwagen. En eindelijk, mevrouw van links, mevrouw van rechts, sprakeloos beiden, gechoqueerd....

Het draaiorgel-zwijgt. Sofie zijt neer, en als het zalige gejangel heelemaal, heelemaal weg is uit haar coren, dan weet ze ook, dat ze haar conversatie heeft verdanst....

E. VAN LIDTH DE JEUDE.

Wilde dieren, die ik gekend heb

31) DOOR E. THOMPSON SETON.

REDRUFF, HET VERHAAL VAN EEN PATRIJS UIT DE DONVALLEI.

(Slot).

O, dat waren heerlijke, gelukkige dagen in het mooie dal met den leelijken naam. Nooit had de zon zoo helder geschinen, en de geuren van de dennen waren zoeter dan ooit. En dagelijks kwam die mooie, groote vogel op het houtblok, soms met haar en soms heelemaal alleen, en hij roffelde maar uit pure levensvreugd. Maar waarom soms alleen? Waarom niet altijd met zijn bruingeleurd wijfje? Waarom bleef zij uren lang met hem spelen en sloop dan stilletjes weg, en zag hem soms tot den volgenden dag niet terug, wanneer hij door zijn krijgshaftige muziek van af het houtblok te kennen gaf, dat hij ongeduldig werd en naar haar verlangde? Er was hier iets geheimzinnigs in het spel, dat hij niet kon verklaren. Waarom bleef zij iederen dag korter bij hem, tot die tijd eindelijk maar tot een paar minuten ingekrompen was; eens op een dag kwam zij zelfs heelemaal niet. De daarop volgende dagen ook niet, en Redruff, heelemaal in de war, vloog woest in 't rond, bonsde op het oude houtblok, vloog toen den stroom op naar een ander blok, toen weer naar een ander ravijn en roffelde maar steeds. Op den vierden dag echter, toen hij haar luidkeels kwam roepen, zooals in den goeden ouden tijd, toen ze elkaar daar iederen dag ontmoetten, hoorde hij eerst een geluid in de struiken en daar kwam zijn verloren wijfje aanzetten, gevolgd door tien kleine, glurende patrijsjes.

Redruff streek naast haar neer, maakte de helder-oogige, donzige jongen erg aan 't schrikken en in 't eerst deed het hem een beetje pijnlijk aan, dat de jongen nog veel meer aanspraak op de moeder maakten dan hij. Maar spoedig nam hij de verandering rustig aan, en van dien tijd bleef hij bij de jongen en zorgde voor ze zoo als zijn vader nooit voor hem gedaan had.

VI.

Goede vaders zijn zeldzaam in de patrijsen-wereld. De moeder-patrijs bouwt haar nest en broedt haar jongen uit zonder hulp. Zij verbergt zelfs de plaats van het nest voor den vader en ontmoet hem slechts bij het houtblok, als hij daar zit te „trommelen,” op de plek waar zij zich voeden, of misschien daar waar ze een stofbad nemen, wat de verzamelplaats van de patrijsen is.

Toen kleine Bruintjes' kinderen uit het ei kwamen, namen zij

al haar gedachten in beslag, zelfs zóó, dat zij hun pracht van een vader vergat. Maar op den derden dag, toen zij sterk genoeg waren, had zij ze meegenomen, nadat hun vader geroepen had.—

Sommige vaders stellen geen belang in hun kleintjes, maar Redruff begon dadelijk zijn wijfje te helpen met het grootbrengen der jongen. Zij hadden geleerd om te eten en te drinken net als hun vader dat lang geleden geleerd had, en konden zich waggelend voortbewegen, achter hun moeder aan, terwijl de vader in de buurt rond liep of van verre achter ze aan ging.

Den volgenden dag, toen zij wel wat heel ver uit elkaar langs de helling van den heuvel naar de kreek liepen, net als kralen, maar een groote aan beide uiteinden, keek een rood eekhoortje om een boomstam heen en sloeg den geheelen optocht, met Bruintje ver in de achterhoede, gade. Redruff, die een heel stuk achter gebleven was en zijn veeren aan 't gladstrijken was op een groot stuk hout, was aan 't oog van het eekhoortje ontsnapt, wiens leelijke lust in vogeltjes-bloed ontwaakt was bij wat hem een prachtige kans toescheen. Met het moorddadig plan om het afgedwaalde laatste dier den weg af te snijden, deed hij een sprong. Bruintje zou hem slechts hebben kunnen zien als het te laat was, maar Redruff was er ook nog. Hij vloog op dien roodharigen moordenaar af; zijn vuisten, dat is te zeggen de gewichten van zijn vleugels gebruikte hij als wapens, en wat kon hij daar flink mee slaan! De eerste slag, die hij den eekhoorn toebracht, kwam juist op de punt van diens neus terecht, zijn teere punt, en deed hem wankelen; hij stortte tegen den grond en kroop naar een stapel brandhout, waar hij het kleine patrijsje heen had willen sleepen, en hier bleef hij hijgend liggen, terwijl roode druppels langs zijn boosaardigen snuit dropen. De patrijsen lieten hem daar rustig liggen en kwamen nooit te weten hoe het met hem afliep, maar hij viel ze niet meer lastig.

De familie ging verder naar het water, maar een koe had diepe sporen achter gelaten in den zanderigen leemgrond, en in een van die gaten viel een van de jongen en piepte wanhopig, toen hij merkte, dat hij er niet uit kon komen.

Dat was een leelijk geval. Geen van de twee oude patrijsen wist er raad op, maar toen zij tevergeefs om den rand heen trippelden, zakte de zanderige oever in, en vormde een hellend vlak, waar langs het jong nu naar boven liep en zich bij zijn broertjes voegde onder de breede veranda van hun moeders staart.

Bruintje was een slim moedertje, klein van stuk, maar heel verstandig en scherpzinnig, en ze was er dag en nacht op uit om voor haar geliefde jongen te zorgen. Wat stapte zij trotsch en hoe klokke zij, als zij met haar kleine, donzige kindertjes achter zich aan door de welvende bosschen liep; wat rekte zij haar kleinen, bruinen staart uit tot een halven cirkel om hun meer schaduw te geven. Zij deinsde niet terug, wat voor een vijand er ook naderde, maar stond gereed om te vechten of te vluchten, wat haar 't best voor haar kleintjes toescheen.

Vóór de jongen konden vliegen, hadden zij een ontmoeting met den ouden Cuddy; hoewel het Juni was, was hij er toch op uit met zijn geweer. Hij ging het derde ravijn in, en Fike, zijn hond, die voor hem uit liep, kwam zoo allergriezeligst dicht bij de jongen, dat Redruff hem tegemoet liep en hem door een ouden, maar nooit falenden list op een dwaze jacht leidde terug naar het dal van den Don.

Maar het toeval wilde dat Cuddy recht op de jongen af kwam en Bruintje, na het signaal „Krrr, krrr” (Verberg je) aan haar kinderen gegeven te hebben, kwam aanloopen om den man af te leiden, net als haar maat den hond afgeleid had. Vol van trouwe moederliefde en geheel op de hoogte hoe men in de bosschen te werk moet gaan, holde zij geruischloos tot zij heel dicht bij den man gekomen was, toen sprong ze met veel gefladder van haar vleugels in zijn gezicht, en op de bladeren neer tuimelend, deed zij net of zij kreupel was om den strooper te misleiden. Maar toen zij één vleugel liet slepen en jammerend om zijn voeten heenfladderde, en daarna langzaam wegkroop, wist hij precies wat het te beteekenen had — dat het een list was om hem van de jongen af te leiden en hij wilde haar een woesten slag toe brengen; kleine Bruintje was hem echter te vlug af, ontweek den slag en hinkte achter een jong boompje, en sloeg daar weer zoo treurig met haar vleugels op de bladeren, en leek zóó kreupel, dat Cuddy nog eens beproefde haar met een stok dood te slaan. Zij bewoog zich echter bijtijds om den slag te ontduiken en dapper, vast besloten om zijn aandacht van de hulpeloze kleintjes af te leiden, wierp zij zich voor hem neer en sloeg met haar teere borst op den grond en klaagde, alsof zij om genade smeekte. En Cuddy, die weer miste toen hij naar haar sloeg, hief zijn geweer op en genoeg hagel afschietend om een beer te doden, schoot hij de arme trouwe Bruintje neer tot een trillende, bloedige massa.

De ellendige jager wist, dat de jongen in de buurt moesten zijn, en zocht dus naar ze. Niemand bewoog zich echter of piepte. Hij zag er geen een, maar toen hij zoo rondstampte met zijn plumpe, ruwe voeten, stapte hij telkens over hun schuilplaats heen en trapte meer dan een van de arme kleine diertjes dood, zonder dat hij 't wist of 't hem ook iets kon schelen.

Redruff had den gelen hond stroomafwaarts met zich mee gevoerd, en kwam nu terug naar de plaats, waar hij zijn wijfje achtergelaten had. De moordenaar was weg, en had haar overblijfselen met zich meegenomen om ze aan zijn hond te geven. Redruff zocht overal en vond de bloedplek met veeren, Bruintjes veeren, overal verspreid; en nu wist hij wat dat schot te beteekenen had gehad.

Wie kan zeggen hoe groot zijn afschuw en zijn verdriet was? Er waren weinig uiterlijke kenteekenen van; een paar minuten keek hij stom naar de plek met een ongelukkig blik, en toen kwam er een verandering in bij de gedachte aan zijn hulpeloze kinderen. Hij liep terug naar de schuilplaats, en riep het welbekende: „Kriet, kriet.” Opende elk grafje zich om de kleine diertjes terug te geven? Neen, ternauwernood meer dan de helft; zes kleine, donzige balletjes deden hun schitterende oogjes open, stonden op en renden hem tegemoet, maar vier geveerde lijkjes hadden hun graf gevonden. Redruff riep telkens weer, tot hij er van overtuigd was dat alle die konden hem geantwoord hadden. Toen voerde hij ze weg van die vreeselijke plaats, een heel eind ver den stroom op, waar prikkeldraad-omheiningen en braamstruiken waren, die ze een minder prettige, maar meer vertrouwbaar schuilplaats boden.

Hier groeiden de kleintjes op en werden net zoo door hun vader opgevoed als hij het door zijn moeder gedaan was, hoewel meer kennis en ervaring hem ten dienste stonden. Hij kende die geheele streek zoo goed en alle plekken waar ze voedsel konden vinden, en hij wist uitstekend hoe hij weerstand moest bieden aan alle gevaren, die het leven van een patrijs bedreigen, dat de zomer voorbij ging en geen kuikentje verloren was gegaan. Zij groeiden als kool en toen September, de maand van het jagen, daar was, vormden ze een mooie familie van zes volwassen patrijzen, met Redruff, prachtig in zijn glanzende, koperkleurige veeren, aan het hoofd. Hij had opgehouden met „trommelen” in den zomer, na het verlies van Bruintje, maar „trommelen” is voor den patrijs wat zingen voor den leeuwerik is; het is zijn liefdeliedje, maar ook de uiting van zijn jubelende levensvreugde, het gevolg van een goede gezondheid, en toen het ruien voorbij was, en het voedsel en het weer in September zijn prachtige veeren vernieuwd hadden en hem weer nieuwe kracht hadden geschonken, leefde hij weer heelemaal op en toen hij zich eens op een dag bij het oude houtblok bevond, klom hij er plotseling open begon weer als van ouds een roffelgeluid te maken.

Van dien tijd af deed hij het weer dikwijls, terwijl zijn kinderen om hem heen zaten, of een, die zijn vader's bloed in de aderen had, klom op een naburig blok of op een steen en deed het hem na.

Nu kwamen de zwarte bessen en de „Dolle Maan” in het land. Redruff's jongen waren echter bijzonder krachtig; in hun sterk lichaam woonde een sterke geest, en hoewel zij wel eenigszins door de ziekte aangetast werden, was het binnen de week weer voorbij en slechts drie waren er voor goed weggevlogen.

Redruff woonde met de overige drie in het dal, toen de sneeuw begon te vallen. Het was dunne sneeuw, die in vlokken neerviel, en daar het weer niet erg koud was, hurkte de familie dien nacht onder de lage, platte takken van een ceder. Den volgenden dag werd het echter een ware sneeuwstorm; het werd kouder en de sneeuw lag hoog. 's Nachts hield het op met sneeuwen, maar het begon nog erger te vriezen; daarom leidde Redruff zijn kinderen naar een berk, die uitstak boven een grooten sneeuwhoop; groef zich in de sneeuw in en de andere volgden zijn voorbeeld. Toen vulde de wind de openingen met losse sneeuw aan en toegedekt onder dit smetteloos-witte laken, sliepen zij heerlijk, want de sneeuw is een warme bedekking, en de lucht gaat er gemakkelijk doorheen voor de ademhaling. Den volgenden morgen vond iedere patrijs een stevige muur van ijs voor zich, maar ze konden zich gemakkelijk aan één kant er uit wringen, en vlogen in de hoogte op Redruff's kreet „Kriet, kriet, kriet” (Kom, kinderen, kom, kinderen, vliegt.)

Dit was hun eerste nacht in een sneeuwhoop geweest, hoewel Redruff zoiets al dikwijls beleefd had, en den volgenden avond doken zij vroolijk in hun bed en de noordenwind stopte ze weer toe. Maar er was een verandering van weer op handen. De wind sloeg om naar het Oosten. Nadat er dichte vlokken gevallen waren, viel er natte sneeuw, die overging in ijzel. De heele wereld werd met ijs bedekt, en toen de patrijzen wakker werden en hun bedjes wilden verlaten, voelden zij dat zij geheel ingemetseld waren in het harde ijs.

De diepst gelegen sneeuw was nog heelemaal zacht, en Redruff boorde zich een uitgang naar de bovenste laag, maar daar kon hij niet door heen komen. Hoe hij er ook tegen aan bonsde en hoe hij ook worstelde, hij kon geen opening in de hard bevroren sneeuw krijgen, en verwondde alleen maar zijn vleugels en zijn kop. Zijn leven was een aaneenschakeling geweest van groote genoegens en groote moeilijkheden, plotseling afgewisseld door wanhopige toestanden, die overging in ijzel. De heele wereld werd met ijs bedekt, en toen de patrijzen wakker werden en hun bedjes wilden verlaten, voelden zij dat zij geheel ingemetseld waren in het harde ijs.

Zij waren hier voor vele van hun vijanden verborgen, maar niet voor den honger, en toen de nacht inviel, waren de arme kleine gevangenen uitgeput en wanhopig door den honger en hun vruchtelozen arbeid. In het begin waren ze bang geweest, dat de vos zou komen en ze aan zijn genade overgeleverd zouden zijn, maar toen de tweede nacht langzaam verstreek, kon dat hun niets meer schelen, en ze wenschten zelfs, dat hij maar zou komen en den korst van sneeuw breken, zoodat ze tenminste konden vechten voor hun leven.

Maar toen de vos werkelijk aan kwam sluipen over de bevroren ijslaag, kwam hun diep ingewortelde liefde voor het leven weer boven en zij hielden zich doodstil tot hij voorbij was. Den tweeden

dag was er een sneeuwjacht. De Noordenwind zond zijn sneeuwpaarden snuivend en stormend over de witte aarde, hun witte manen schuddend en sneeuw opjagend in hun wilden vaart.

Het gestage, harde neervallen van de ijzige sneeuw scheen den sneeuwkorst dunner te doen worden, want hoewel het daaronder ver van licht was, werd het toch steeds minder donker. Redruff had den geheelen dag aan den onderkant gepikt, totdat zijn kopje pijn deed en zijn snavel stomp werd, maar toen de zon onderging, was hij nog verder dan ooit van zijn doel verwijderd. Die nacht verliep net als de vorige, behalve dat er geen vos over zijn hoofd heen liep. In den morgen begon hij weer te pikken, hoewel nu haast zonder eenige kracht, en geen geluid drong meer tot hem door van de stemmen of de krachtsinspanning der andere. Toen het daglicht sterker werd, kon hij zien, dat al zijn pogingen niet tevergeefs geweest waren, want er was een lichte plek beven hem in de buurt, en ging hij zwakjes door met pikken! Daarbuiten ging de sneeuwjacht steeds door, de wind joeg de sneeuw zóó op, dat de ijslaag dunner werd en laat op dien middag ging Redruff's snafel en door en kwam weer in de open lucht. Hij voelde nieuw leven door zich stroomen en hij bleef maar door pikken, totdat juist voor de zon onderging hij een gat gemaakt had, waardoor zijn kop, zijn hals en zijn altijd-mooie kraag heen konden. Zijn groote breede schouders waren er te groot voor, maar hij kon nu van boven af te werk gaan, waardoor hij viervoudige kracht ontwikkelde; de sneeuwkorst stortte spoedig in elkaar en na een korten tijd sprong hij uit zijn ijzige gevangenis weer geheel vrij. Maar de kleintjes! Redruff vloog naar den dichtstbijzijnden oever, plukte haastig een paar roode rozenbottels om zijn knagenden honger te stillen, en ging toen terug naar de plek en klokte en stampte. Hij kreeg slechts één antwoord, een zwak: „p-ie-t, p-ie-t” en met zijn scherpe klauwen over de dunne, korrelige ijslaag krabbelend, maakte hij er spoedig een gat in en Graytail kroop er met moeite uit. Maar dat was dan ook alles; de andere, overal in den ijschoop verspreid, gaven geen antwoord en geen teeken van leven, en hij was gedwongen ze achter te laten. Toen de sneeuw in de lente smolt, kwamen hun lijkjes te voorschijn, huid, beenderen en veeren en niets meer.

VII.

Het duurde een heelen tijd voor Redruff en Graytail er weer heelemaal bovenop kwamen, maar overvloed van voedsel en veel rust doen alles genezen, en op een helderen, zonnigen dag midden in den winter, kon de krachtige Redruff het niet laten om weer eens op het houtblok te gaan zitten en een roffel te slaan.

Was het dit „getrommel,” of waren het de sporen van hun sneeuwschoenen op de overal verspreide sneeuw, die ze aan Cuddy verrieden? Hij kwam telkens weer het ravijn insluipen, met zijn hond en zijn geweer, vastbesloten om op de patrijzen jacht te maken. Zij kenden hem van ouds, en hij kende hen langzamerhand al heel aardig. Die groote mannetjes-patrijs met zijn koperkleurigen kraag was een heele beroemdheid in het dal geworden. In den jachttijd had menigeen getracht een eind aan zijn schitterend leven te maken, net als een nietswaardige ellendeling in den ouden tijd roem zocht door het wereldwonder van Ephesus te verbranden. Maar Redruff was erg slim. Hij wist precies waar hij zich moest verstoppen en wanneer hij geruisch-

IN DE TUINEN VAN HET ALCAZAR TE SEVILLA.

loos moest vliegen; wanneer hij moest neerhurken, zoodat ze over hem heen stapten, om dan met veel geraas omhoog te stijgen op slechts een afstand van een meter en daarna veilig achter een dikken boomstam te vliegen en zich weg te spoeden.

Cuddy had 't echter nooit opgegeven om met zijn geweer dien patrijshaan met zijn rooden kraag achterna te zitten; hij had al verscheidene keeren in 't wild geschoten, maar altijd was er een dikke boom, of een hoogte, of 't een of andere veilige schild tusschen hem en Redruff, die bijgevolg rustig in 't leven bleef en zeer welvarend was.

Toen de tijd van de sneeuw weer daar was, verhuisde hij met Graytail naar de Castle Frank bosschen waar voedsel en mooie oude boomen in overvloed waren. Speciaal was er op den oostkant van den heuvel, temidden van de kruipende planten, een prachtige den. Hij was wel twee meter dik en zijn eerste takken begonnen op de hoogte der toppen van de andere boomen. In zijn top hielden 's zomers dikwijls de gaai en zijn wijfje zich op. Hier, buiten het bereik van gewerschoten, zong en danste de gaai op warme voorjaarsdagen voor zijn wijfje, spreidde zijn heldergekleurde blauwe veeren uit en kwinkelde een liedje, zoo sprookjesachtig lief en zacht, dat slechts weinigen het hooren behalve zij, voor wie 't bestemd is, en je er in boeken ook niets over vinden kunt.

Redruff, die nu met zijn eenig overgebleven jong daar in de buurt woonde, stelde veel belang in dien den, maar vooral zijn voet, niet zijn top, waren hem van veel nut. De voet van den boom was aan alle kanten omgeven door kruipende planten en wintergroen, en hij kon de zoete zwarte eikels van onder de sneeuw uitkrabbelen. Er bestond geen beter plaats om naar voedsel te zoeken, want als die onvermoeide jager hen daar aantrof, was het heel gemakkelijk om onder de slingerplanten door naar den grooten den te loopen, en dan achter zijn dikken stam met een spottend *Krrr* op te stijgen, en zoodoende beveiligd te zijn tegen het doodend geweer. Minstens een dozijn maal al had de den ze gered gedurende het wettelijk moordseizoen, en hier was het dat Cuddy, die wist hoe ze zich daar voedden, een nieuwe list bedacht om ze te pakken te krijgen. Hij sloop van den oever af toe en ging op de loer liggen, terwijl een handlanger om het Sugar Loaf heenliep om de vogels op te jagen. Hij stapte door het struikgewas, waar Redruff en Graytail zich aan 't voeden waren, en lang vóór de jager gevaarlijk dicht bij was, deed Redruff een zacht, waarschuwend „*rrr-rrr*” (gevaar) hooren, en liep snel naarden grootendennenboom toe voor 't geval dat zij omhoog moesten vliegen.

Graytail bevond zich op eenigen afstand een eind den heuvel op, en kreeg plotseling een nieuwen vijand in 't oog, die vlak bij was, namelijk de gele hond, die recht op hem af kwam. Redruff die veel verder weg was, kon hem niet zien door de struiken, en Graytail werd erg bang.

„*Kwii, kwii*” (Vlucht, vlucht), riep zij uit, den heuvel af rennend om op gang te komen.

„*Kriet — kr-r-r*” (Dezen kant op, verberg je), riep de kalme Redruff, want hij zag, dat de man met het geweer nu dichterbij kwam. Hij bereikte den dikken boomstam en vloog er achter; terwijl hij even ophield om ernstig tot Graytail te roepen: „dezen kant op, dezen kant op,” hoorde hij een zacht geritsel in de struiken voor hem, hetgeen verried dat er iemand op de loer lag; er klonk een doodelijk verschrikte kreet van Graytail toen de hond op haar toesprong; zij vloog de lucht in, trachtend den anderen kant van den boom te bereiken en kwam toen al in de macht van den ellendeling, die aan de overzijde op wacht stond.

„*Krrr*,” vloog zij omhoog, een prachtig sterk, edel dier.

„*Paf*,” en zij viel neer — doorboord en bloedend, blies haar laatsten adem uit en bleef liggen, niets meer dan een doode massa in de sneeuw.

Het was een gevaarlijke plaats voor Redruff. Hij zag geen kans om veilig omhoog te vliegen en daarom hurkte hij maar neer. De hond kwam op een enkele meters van hem af, en de vreemde man, op Cuddy toeloozend, ging op twee meter afstand langs hem heen, maar hij verroerde zich niet, tot hij in de gelegen-

heid was om achter den grooten stronk te kruipen, waardoor ze hem geen van tweeën meer konden zien. Toen vloog hij veilig omhoog en naar het eenzame dal bij den Taylor's Heuvel.

Eén voor één waren zijn familieleden door het moordend geweer gedood, totdat hij nu, wederom, geheel alleen was. De tijd van de sneeuw ging langzaam voorbij, en verscheidene keeren kon hij nog maar net aan gevaaren ontsnappen want op Redruff, die naar men wist de eenige overlevende van de patrijzen was, werd meedoogenloos jacht gemaakt, zoodat hij iederen dag wilder werd.

Het bleek ten slotte slechts tijdverlies om met een geweer jacht op hem te maken; toen dan ook de sneeuw het dikst lag en het voedsel het meest schaarsch was, kwam Cuddy met een nieuw plan voor den dag. Pal over de plaats waar Redruff altijd naar voedsel zocht bijna de eenige goede plek in dezen tijd van 't jaar, zette hij een rij vallen. Een konijntje, een oude bekende, knabbelde verscheidene daar van door met zijn scherpe tanden, maar eenige bleven er staan, en Redruff, die het oog hield op een vlek in de verte, die misschien een havik zou blijken te zijn stapte vierkant in een van die vallen en werd in een oogenblik de lucht ingetrokken, waar hij aan één poot bleef heen en weer bengelen.

Hebben wilde dieren dan in 't geheel geen rechten? Welk recht heeft de mensch om zoo'n lange en afschuwelijke doodstrijd zijn medeschepsel aan te doen, enkel omdat dat schepsel niet zijn taal spreekt? Dien heelen dag door, met steeds heviger kwelender pijn, hing Redruff daar, en sloeg met zijn groote, sterke vleugels in hopelooze pogingen om vrij te komen. Den heelen dag, den heelen nacht, met stijgende smart, totdat hij alleen nog maar verlangde naar den dood. De morgen brak aan, de volgende dag verliep, en nog hing hij daar, langzaam stervend, het slachtoffer van zijn taatheid. De tweede nacht daalde langzaam neer, en toen in de uren van de vallende duisternis een groote uil, aangetrokken door het zwak geklapwiek van den stervenden vogel, aan het lijden een einde maakte, was deze daad een uitredding.

De Noordenwind blies door het dal. De witte sneeuwpaarden vlogen over het rimpelig ijs, over de vlakke van den Don, en over het moeras naar het meer, en de witte paarden ontstaan uit voortgejaagde sneeuw, hier en daar donker gevlekt door pluimachtige overblijfselen van een patrijzenkraag — den beroemden kraag van alle kleuren van den regenboog. Voort reden zij dien nacht, gedreven door den winterwind, ver weg naar het Zuiden, over het donkere, onstuimige meer, bij het zwakke, sombere licht van de Novembermaan, en zij reden door tot zij opgelost waren, het laatste spoor van de laatste patrijzenjacht in de Don Vallei.

Want er komen nu geen patrijzen meer naar Castle Frank. De andere vogels missen hun krijgshaftigen lente-groet, en in het ravijn van de Modder kreek is het oude dennenblok, waar Redruff op placht te zitten en dat sedert ongebruikt is, in stilte aan 't weggroten.

EINDE.

Een nieuwe ring van Polycrates.

Vrij algemeen bekend is de Vogelwarte te Rossitten, waar men zich geheel aan de studie der trekvogels wijdt en ten behoeve der waarnemingen duizenden in 't wild levende vogels van poot ringen met inscriptie voorziet.

Voor een paar jaren werd deze Warte een ring toegezonden, welke een tiental maanden geleden bevestigd was aan een poot van een Vlaamsche gaai en nu teruggevonden was in de maag van een in Zuid-Duitschland geschoten wilde kat. De ring droeg duidelijk tandindrukken van het roofdier, doch dit had zeker bij het trancheeren der vogelbuit den ring niet kunnen verwijderen en toen maar den vogelpoot met ring en al opgeslokt.

Zooals de ring van Polycrates uit een visschenmaag te voorschijn kwam werd deze ring van Rossitten in een kattenmaag gevonden.

G.

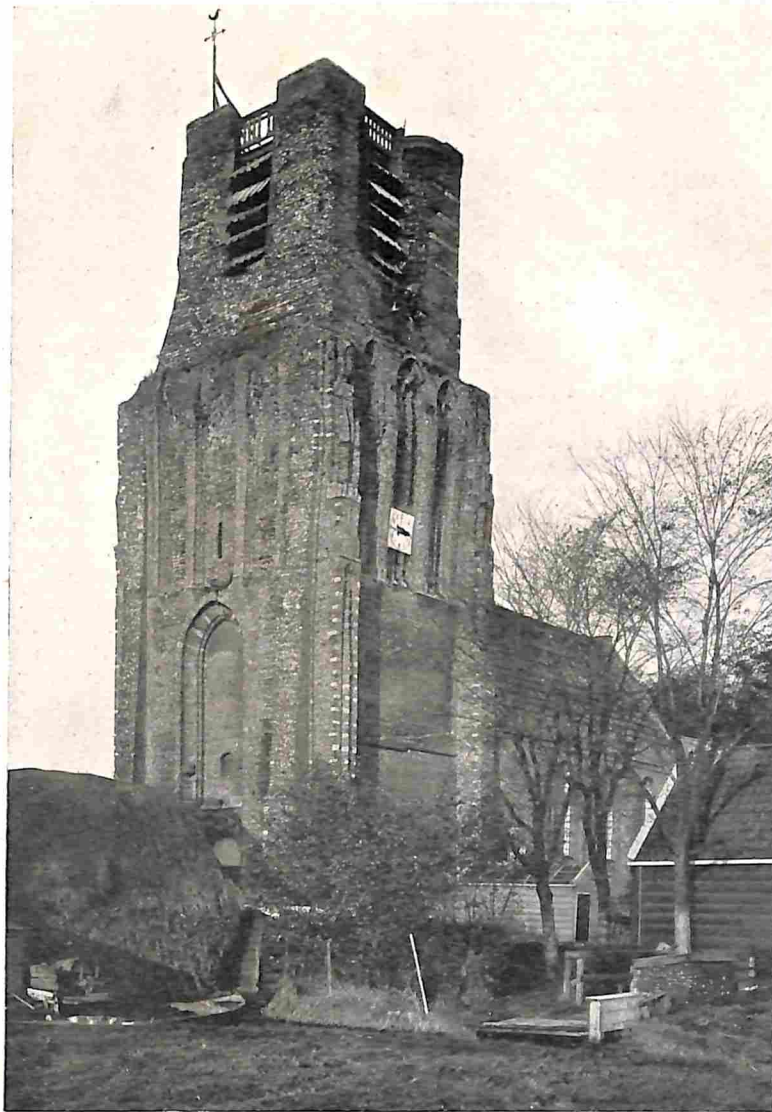

Foto C. Steenbergh.

DE TOREN VAN RANSDORP,